

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Onderlinge overheidsaansprakelijkheid voor schendingen van Europees recht. De complexiteit van het adagium 'de veroorzaker betaalt' in een veellagige rechtsorde

Kruif, C. de

Citation

Kruif, C. de. (2012, December 4). *Onderlinge overheidsaansprakelijkheid voor schendingen van Europees recht. De complexiteit van het adagium 'de veroorzaker betaalt' in een veellagige rechtsorde*. Meijers-reeks. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/20222>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/20222>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/20222> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Kruif, Christien de

Title: Onderlinge overheidsaansprakelijkheid voor schendingen van Europees recht : de complexiteit van het adagium 'de veroorzaker betaalt' in een veellagige rechtsorde

Date: 2012-12-04

Geraadpleegde literatuur

VAN ACHT et al. (red.)

R.J.J. van Acht, J.C.E. Ackermans-Wijn & H. Wammes (red.), *Contracten met de overheid*, Deventer: Kluwer 1995.

ACKERMANS-WIJN

J.C.E. Ackermans-Wijn, *Contracten met de overheid*, Deventer: Kluwer 1989.

ADRIAANSE 2006

P.C. Adriaanse, *Handhaving van EG-recht in situaties van onrechtmatige staatssteun*, Deventer: Kluwer 2006.

ADRIAANSE 2007

Terugvordering van onrechtmatige staatssteun. Knelpunten en oplossingen in het Nederlandse recht, in: T. Barkhuysen, W. den Ouden & E. Steyger (red.), *Europees recht effectueren, Algemeen bestuursrecht als instrument voor de effectieve uitvoering van EG-recht*, Alphen a/d Rijn: Kluwer 2007, p. 199-231.

ADRIAANSE 2008 (1)

P.C. Adriaanse, 'Afzien van terugvordering van in strijd met het gemeenschapsrecht verleende financiële steun vanwege het rechtszekerheidsbeginsel', *NTER* 2008/1-2, p. 40-45.

ADRIAANSE 2008 (2)

P.C. Adriaanse et al., *Implementatie van EU-handhavingsvoorschriften*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2008.

ADRIAANSE 2008 (3)

P.C. Adriaanse, Annotatie bij zaak T-357/02, *SEW* 2008/3.

ADRIAANSE & DEN OUDEN

P.C. Adriaanse & W. den Ouden, 'Effectuering van staatssteunrecht in Nederland. Een bestuursrechtelijke blik op de uitvoeringspraktijk en het wetsvoorstel terugvordering staatssteun', *NTB* 2008. 9, p. 304-315.

AKKERMANS

A.J. Akkermans, *Proportionele aansprakelijkheid bij onzeker causaal verband*, Deventer 1997.

AKKERMANS & KOEKKOEK

P.W.C. Akkermans & A.K. Koekkoek, *de Grondwet, een artikelsgewijs commentaar*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1992.

ALDERS

E. Alders, 'Het wetsvoorstel nadeelcompensatie en schadevergoeding bij onrechtmatige overheidsdaad: beter een half ei dan een lege dop?', *BR* 2011/146, p. 730-734.

ALKEMA 1988

E.A. Alkema, 'The third party applicability or 'Drittwirkung' of the European Convention on Human Rights', in: F. Matscher & H. Petzold (eds.), *Protecting Human Rights. The European Dimension, Studies in honour of G. Wiarda*, Heymanns, Köln, 1988, p. 33-40.

ALKEMA 2012

E.A. Alkema, 'Het Europese Hof voor de rechten van de mens: een waarborg voor de (nationale) rechtsstaat?' in: J.H. Gerards & A.J. Terlouw, (eds.) *Amici curiae*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2012, p. 23-33.

AMTENBRINK & VEDDER

F. Amténbrink & H.H.B. Vedder, *Recht van de Europese Unie*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2008.

ANAGNOSTARAS

G. Anagnostaras, 'The allocation of responsibility in State liability actions for breach of Community law: a modern gordian knot?', *ELR* (2001)26, p. 139-158.

VAN ANGEREN & DEN OUDEN

R. van Angeren & W. den Ouden, 'Subsidie recht en staatssteun', in: B. Hessel, J.R. van Angeren, W. den Ouden, & G.J. van Slooten, *Staatssteun op het grensolak van bestuursrecht, Europees recht en fiscaal recht*, VAR-reeks 134, Den Haag: Bju 2005.

AUBEL

C.P. Aubel, 'Vrijwaring en verhaal', *Studiepockets privaatrecht nr. 10*, Zwolle: Tjeenk Willink 1976.

BARENTS 2000

R. Barents, *Over de autonomie van het gemeenschapsrecht*, Europese Monografieën, Deventer: Kluwer 2000.

BARENTS 2001

R. Barents, 'Structuurbeleid Nederland en de subsidies uit het Structureel Fonds', *NTER* 2001, p. 305-310.

BARENTS 2005

R. Barents, *Procedures en procesvoering voor het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg van de EG*, Deventer: Kluwer 2005.

BARENTS 2007

R. Barents, 'Het Hervormingsverdrag en het Hof van Justitie', *NTER* nummer 12, december 2007, p. 293-300.

BARENTS 2010

R. Barents, *EU-procesrecht*, Deventer: Kluwer 2010.

BARKHUYSEN 1998

T. Barkhuysen, *Artikel 13 EVRM: effectieve nationale rechtsbescherming bij schending van mensenrechten*, Koninklijke Vermande 1998.

BARKHUYSEN 2004

'Het EVRM als integraal onderdeel van het Nederlands materiële bestuursrecht' in: *De betekenis van het EVRM voor het materiële bestuursrecht* (VAR), 132. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.

BARKHUYSEN & DIEPENHORST

T. Barkhuysen & M.L. Diepenhorst, 'Overheidsaansprakelijkheid voor gebrekkige naleving van milieu- en veiligheidsvoorschriften op grond van nationaal recht en het EVRM', in: T. Barkhuysen et al. (red.), *Recht Realiseren*, Deventer 2005, p. 281-322.

BARKHUYSEN & VAN EMMERIK 2006

T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik, 'Rechtsherstel bij schending van het EVRM in Nederland en Straatsburg', in: T. Barkhuysen et al., 55 jaar EVRM, Leiden 2006, p.39-64.

BARKHUYSEN & VAN EMMERIK 2008

T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik, 'Schadevergoeding bij schending van de redelijke termijn: op weg naar een effectief rechtsmiddel?', *NJB* 2008, p. 1579-1582.

BARKHUYSEN & VAN EMMERIK 2011

T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik, *Het EVRM en het Nederlandse bestuursrecht*, Deventer: Kluwer 2011.

BARKHUYSEN & VAN ETTEKOVEN

T. Barkhuysen & B.J. van Ettekovén, 'De compensatie van de schending van de redelijke termijn van art. 6 EVRM door de bestuursrechter', *NTB* 2009/6, p. 129-141.

BARKHUYSEN & LINDENBERGH

T. Barkhuysen & S. Lindenberg, 'Constitutionalisation of private law: the European Convention on Human Rights perspective', in: *Constitutionalisation of Private Law*, T. Barkhuysen & S. Lindenberg (eds.), Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers 2006, p. 43-57.

BARKHUYSEN & TJEPKEMA

T. Barkhuysen & M.K.G. Tjepkema, 'Aansprakelijkheid uit 'rechtmatige' overheidsdaad: het samenspel tussen de nationale égalité en het Europese eigendomsrecht', *RMThemis* 2006-5, p. 172-188.

BARKHUYSEN et al. (eds.) 1999

T. Barkhuysen, M.L. van Emmerik, & P.H. van Kempen (eds.), *The Execution of Strasbourg and Geneva Human Rights Decisions in het National Legal Order*, Den Haag: Martinus Nijhoff Publishers 1999.

BARKHUYSEN et al. 2004

T. Barkhuysen, H.M. Griffioen & W.J. Voermans, 'Artikel 93 en 94 Grondwet volgens Hoge Raad niet van belang voor doorwerking EG-recht', *NJB* 2004 p. 2289-2290.

BARKHUYSEN et al. (red.) 2006

T. Barkhuysen, M. Kuijer en R.A. Lawson (red.), '55 jaar EVRM 1950-2005', *NJCM-Bulletin*, Leiden: Stichting NJCM-Boekerij 2006.

BARKHUYSEN et al. 2008

T. Barkhuysen, M.L. van Emmerik & E.R. Rieter, *Procederen over mensenrechten onder het EVRM, het IVBPR en andere VN-verdragen*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2008.

DI BELLA 2012 (I)

L. Di Bella, 'De onrechtmatige overheidsdaad en de onvermijdelijkheid van rechtspolitieke keuzes door de rechter. Een rechtshistorische beschouwing.', in: T. Barkhuysen, W. den Ouden & M.K.G. Tjepkema (red.), *Coulant compenseren? Over overheidsaansprakelijkheid en rechtspolitiek*, Deventer: Kluwer 2012, p. 151-181

DI BELLA 2012 (II)

L. Di Bella, 'Besluitenaansprakelijkheid en causaal verband', *NALL* 2012, april-juni, DOI: 10.5553/NALL/.000002

TEN BERGE et al. (red.) 1995

J.B.J.M. ten Berge, H.M. van de Kar, P.C.E. van Wijmen & M. Boogmans (red.), *Openbaar bestuur en aansprakelijkheid. Verkenning, vergelijking voorkoming*, Den Haag: Raad voor Binnenlands bestuur 1995.

TEN BERGE et al. 2000

J.B.J.M. ten Berge, S.E. Zijlstra, L. Timmerman & F.K. Buijn, *De ontwikkeling van de rechtspersoon in het publiekrecht en privaatrecht*, Preadviezen voor de NJV 2000, Deventer: W.E.J. Tjeenk Wilink 2000.

BESSELINK et al.

L.F.M. Besselink, H.R.B.M. Kummeling, R. de Lange, P. Mendelts & S. Prechal, *De Nederlandse Grondwet en de Europese Unie*, Groningen: Europa Law Publishing 2002.

BETLEM

G. Betlem, 'Richtlijnconforme interpretatie,' in: A.S. Hartkamp et al. (red.), *De invloed van het Europese recht op het Nederlands privaatrecht*, Deventer: Kluwer 2007, p. 97-130.

BIERBOOMS

P.F.A. Bierbooms, *Privaatrechtelijk kostenverhaal door de overheid*, Deventer: Kluwer 1997.

BLACKBURN & POLAKIEWICZ (eds.)

R. Blackburn & J. Polakiewicz, *Fundamental Rights in Europe*, Oxford, Oxford University Press 2001.

BLOMBERG 2004

A.B. Blomberg, 'Handhaven binnen EVRM-grenzen', in: T. Barkhuysen, A.B. Blomberg, M.K.G. Bulterman & J.K.M. Verschuuren, *De betekenis van het EVRM voor het materiële bestuursrecht*, (Preadviezen VAR-reeks 132), Deventer: Boom Juridische uitgevers 2004, p. 115-191.

BLOMBERG 2006

A. B. Blomberg, 'Handhaven binnen EVRM-grenzen' in: T. Barkhuysen, M. Kuijer en R.A. Lawson (red.), '55 jaar EVRM 1950-2005', *NJCM-Bulletin*, Leiden, Stichting NJCM-Boekerij 2006.

BÖCKER & SCHUKKING

R.A.A. Böcker & J. Schukking, 'Het Nederlands Agentschap bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens' in: T. Barkhuysen et al., 55 jaar EVRM, Leiden 2006, p. 39-64.

BONNEMA et al.

W. Bonnema, M.H.M. Cuppen, A.J.M. Evers, W. Rikken & A.J.W.M. Verhagen, *Gemeentefinancien*, Alphen aan den Rijn: Kluwer 2001.

VAN BOOM

W.H. van Boom, *Hoofdelijke verbintenissen*, Deventer: Tjeenk Willink 1999.

VAN BOOM, HARTLIEF & SPIER (red.)

W.H. van Boom, T. Hartlief & J. Spier (red), *Regresrechten. Afschaffen, handhaven of uitbreiden*, Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 1996.

BOONE

I. Boone, *Verhaal van derde-betalers op de aansprakelijke*, Antwerpen-Oxford: Intersentia 2009.

BOOR

W.P. Boor, 'Andere openbare lichamen?', *Gst.* 2008, 7307, p. 637-643.

BOYLE

A. Boyle, 'Liability for Injurious Consequences if Acts not prohibited by International Law' in: J. Crawford, A. Pellet & S. Olleson (eds.), *The Law of International Responsibility*, Oxford: Oxford University Press 2010, p. 96-104.

BRAAMS

A.C.M. Braams, 'Acties en sancties bij inbreuken op de Europese aanbestedingsrichtlijnen', *BR* nr. 12, dec. 1996, p. 972-986.

VAN DEN BRINK 2009

J.E. van den Brink, 'Europese grenzen aan het rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel', in: M.J.M. Verhoeven, J.E. van den Brink, & A. Drahmman, (eds.) *Europees offensief tegen nationale beginselen? Over legaliteit, rechtszekerheid, vertrouwen en transparantie Vol. 8, Preadviezen Jonge VAR-reeks* (p. 63-141), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2009.

VAN DEN BRINK 2012

J.E. van den Brink, , proefschrift, Deventer: Kluwer 2012.

BROEKSTEEG 2003

J.L.W. Broeksteeg, 'Verwaarlozing van Europese taken door decentrale overheden', in: *De Nederlandse Grondwet en de Europese Unie*, Publicaties van de Staatsrechtkring, Deventer: Kluwer 2003, p. 1–15.

BROEKSTEEG 2009

J.L.W. Broeksteeg, 'Een bestuurlijke artikel 12-regeling', *Gst.* 2009, 27.

BROUWER, SCHILDER & VERMEER 2008

J.G. Brouwer, A.E. Schilder & F.R. Vermeer, 'Hennekens: autonoom of onder medebewind?', *Gst.* 2008, 125.

BROWNLIE

I. Brownlie, *Principles of Public International Law*, Oxford: Oxford University Press 2008.

VAN BUCHEM-SPAPENS

A.M.J. van Buchem-Spapens, 'Pluraliteit van schuldenaren en hoofdelijke verbondenheid, pluraliteit van schuldeisers en alternatieve en voorwaardelijke verbintenissen', *Monografieën Nieuw BW B-31*, Deventer: Kluwer 1978.

VAN DER BURG & VOERMANS

F.H. van der Burg en W.J.M. Voermans, 'Unierecht in de Nederlandse rechtsorde', *Mastermonografieën staats- en bestuursrecht*, Deventer: Kluwer 2012.

VAN BUUREN et al.

P.J.J. van Buuren, A.A.J. de Gier, A.G.A. Nijmeijer & J. Robbe, *Hoofdlijnen ruimtelijk bestuursrecht*, Deventer: Kluwer 2010.

CARON

David D. Caron, 'The ILC Articles on State Responsibility; The Paradoxical Relationship between Form and Authority', *AJIL* (2002), vol. 96, p. 857-873.

CHALMERS et al.

D. Chalmers, C. Hadjiemmanuil, G. Monti & A. Tomkins, *European Union Law*, Cambridge: Cambridge University Press 2006.

CHEREDNYCHENKO

O. Cherednychenko, 'Towards the Control of Private Acts by the European Court of Human Rights?', *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2 (2006), p. 195-218.

CLAES

M.L.H.K. Claes, 'Aansprakelijkheid van de Staat wegens schending van het gemeenschapsrecht', *JB* 1996, 226.

COMIJS 1997

D.E. Comijs, 'Handhaving van de Europese structuurfondsen in Nederland en de financiële aansprakelijkheid van de Lid-Staat', *SEW* 1997, p. 281-288.

COMIJS 1998

D.E. Comijs, *Europese structuurfondsen*, Europese Monografieën, Deventer: Kluwer 1998.

CONWAY

Gerard Conway, 'Breaches of EC Law and the International Responsibility of Member States', *EJIL* 2002, Vol. 13, no. 3, p. 679-695.

CRAIG & DE BURCA

P. Craig & G. de Búrca, *EU Law. Text, Cases and Materials*, Oxford: Oxford University Press 2007 (4th edition).

CRAWFORD 2002

J. Crawford, *The International Law Commission's Articles on State Responsibility: Introduction, Text and Commentaries*, Cambridge: Cambridge University Press 2002.

CRAWFORD et al.

J. Crawford, J. Peel & S. Olleson, 'The ILC's Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts: Completion of the Second Reading', *EJIL* (2001), Vol. 12, No. 5, 963-991.

CRAWFORD et al. (eds.)

J. Crawford, A. Pellet & S. Olleson (eds.), *The Law of International Responsibility*, Oxford: Oxford University Press 2010.

DAALDER & ROP

E. Daalder & A. Rop, 'Kroniek van het algemeen bestuursrecht', *NJB* 2011/1752.

DAVID

E. David, 'Primary and Secondary Rules', in: J. Crawford, A. Pellet & S. Olleson (eds.), *The Law of International Responsibility*, Oxford: Oxford University Press 2010, p. 27-33.

DAVIS

Roy W. Davis, 'Liability in damages for a breach of Community Law: some reflections on the question of who to sue and the concept of 'the state'', *ELRev.* 2006, 31, p. 69-80.

DEDERER

H.G. Dederer, 'Regress des Bundes gegen ein Land bei Verletzung von EG-Recht', *NVwZ* 2001, 3, p. 258-265.

VAN DER DOES & SNIJDERS

J.A.E. van der Does & G. Snijders, *Overheidsprivaatrecht*, Monografieën Nieuwe BW nr. A26, Deventer: Kluwer 2001.

DÖLLE & ELZINGA

A.H.M. Dölle & D.J. Elzinga, m.m.v. J.W.M. Engels, *Handboek van het Nederlandse gemeenterecht*, Deventer, Kluwer 2004.

DUE

O. Due, 'Artikel 5 van het EEG-Verdrag Een bepaling met een federaal karakter?', *SEW* (1992), p. 355-366.

DUPUY

P.-M. Dupuy, 'Relations between the International Law of Responsibility and Responsibility in Municipal Law' in: J. Crawford, A. Pellet & S. Olleson (eds.), *The Law of International Responsibility*, Oxford: Oxford University Press 2010, p. 173-183.

VAN DER DUSSEN

J.W. van der Dussen, *De financiële verhouding. Een inleiding*, 's-Gravenhage, VUGA 1990.

VAN DIJK

P. van Dijk, 'Een effectieve remedy in de zin van artikel 13 EVRM bij overschrijding van de redelijke termijn in de zin van artikel 6 EVRM-bestuursrechtelijke procedures', in: *Geschakeld recht* (Alkema-bundel), Deventer: Kluwer 2009, p. 115-134.

VAN EMMERIK 1997

M. L. van Emmerik, 'Schadevergoeding bij schending van mensenrechten. De rechtspraktijk onder het EVRM vergeleken met die in Nederland', Leiden, Stichting NJCM-Boekerij 1997.

VAN EMMERIK 2010

M.L. van Emmerik, 'Overheidsaansprakelijkheid en EVRM: op het grensvlak van privaats- en publiekrecht', *O&A* 2010, nr. 2, p. 69-74.

ENGELHARD 2003

E.F.D. Engelhard, *Regres. Een onderzoek naar het regresrecht van particuliere en sociale schadedragers*, Serie Recht en Praktijk, nr. 125, Deventer: Kluwer 2003.

ENGELHARD 2009

E.F.D. Engelhard, '(Staats)aansprakelijkheid bij de schending van EVRM-rechten in het 'grijze' gebied, in: L.F.M. Besselink & R. Nehmelman (red.), *De aangesproken staat. Verantwoordelijkheid, aansprakelijkheid en immuniteit van de overheid*, Staatsrechtconferentie 2009, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2010.

ENGELS

J.W.M. Engels, 'Lokaal bestuur en financiële autonomie', *Gst.* 2007, 39.

VAN ETTEKOVEN, RAVELS & TJEPKEMA

B.J. van Ettekovén, B.P.M. van Ravels en M.K.G. Tjepkema, 'Waarom makkelijk als het moeilijk kan? Het vereiste van de processuele connexiteit in het voorstel voor een Wet nadeelcompensatie', *O&A* 2011, p. 58-68.

EIJLANDER & VOERMANS

Ph. Eijlander & W.J.M. Voermans, *Wetgevingsleer*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2000.

FITZMAURICE & SAROOSHI

M. Fitzmaurice & D. Sarooshi (eds.), *Issues of State Responsibility before International Judicial Institutions*, The Clifford Chance Lectures Volume 7, Oxford: Hart Publishing 2004.

FAURE & DE MOT

M.G. Faure & J. de Mot, 'Overheidsaansprakelijkheid: doelen en remedies', in: T. Barkhuysen, W. den Ouden & M.K.G. Tjepkema (red.), *Coulant compenseren? Over overheidsaansprakelijkheid en rechtspraak*, Deventer: Kluwer 2012, p. 71-95.

DE FROUVILLE

O. de Frouville, 'Attribution of Conduct to the State: Private Individuals', in: J. Crawford, A. Pellet & S. Olleson (eds.), *The Law of International Responsibility*, Oxford: Oxford University Press 2010, p. 257-280.

VAN GENUGTEN & JÄGERS

W.J.M. van Genugten & N. Jägers, 'Private militaire ondernemingen en staatsaansprakelijkheid: een uitdagende combinatie', *AA* 2009/7-8, p. 482-489.

GERARDS 2000

J.H. Gerards, 'Naleving van het Europese recht door de decentrale overheden : naar een herzien stelsel van toezicht', *SEW* 5(2000), p. 208-215.

GERARDS 2011

J.H. Gerards, *EVRM – Algemene leerstukken*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2011.

GERRITS-JANSSENS

M.P. Gerrits-Janssens, 'Het vertrouwensbeginsel in communautair perspectief: terugvordering van steun', *JBplus* 2001, p. 90-100.

GRANGER

M.-P.F. Granger, 'National applications of Francovich and the construction of a European administrative *jus commune*', *ELR* (2007)32, p. 157-192.

VAN DE GRONDEN

J.W. van de Gronden, 'De implementatie van het EG-milieurecht door Nederlandse decentrale overheden : de EG-rechtelijke eisen voor de omzetting, inkadering, toepassing en handhaving van EG-milieurichtlijnen en -verordeningen door provincies, gemeenten en waterschappen', *Europese monografieën* nr. 57, Deventer: Kluwer 1998.

DE GROOT & POPPELAARS (red.)

H. de Groot & J.A.A. Poppelaars (red.), *Financiële verhouding in samenhang*, Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven, Onderzoekreeks nr. 50, Den Haag, september 1993.

HARTEN

H.J. Harten, 'Van vrij verkeer, uitingenvrijheid en aansprakelijkheid, of: de noodzaak van een gemeenschapstrouwe ambtenaar?', *NTER* 2008, p. 181-189.

HAVEKES

H.J.M. Havekes, *Functioneel Decentraal Waterbestuur: Borging, Bescherming en Beweging. De institutionele omwenteling van het waterschap in de afgelopen vijftig jaar*, proefschrift Universiteit Utrecht 2009.

VAN HELSDINGEN

W.H. van Helsdingen, 'De wetgeving betreffende Koninkijksaangelegenheden in 1957', *NJB* 1958 nr. 32, p. 671-672.

HENNEKENS 1998

H.Ph.J.A.M. Hennekens, 'De Gemeente als rechtspersoon', *Gst.* 1998, 7081, p. 433-442.

HENNEKENS 2001

H.Ph.J.A.M. Hennekens, *Overheidsaansprakelijkheid op de weegschaal*, afscheidsrede KUN 2001.

HENNEKENS 2008 (I)

H.Ph.J.A.M. Hennekens, 'Kennis van decentralisatierecht: onder nul?', *Gst.* 2008, 108.

HENNEKENS 2008 (II)

H.Ph.J.A.M. Hennekens, 'Naschrift bij: Medebewind of geen medebewind? Of: een vals debat', *Gst.* 2008, 126.

HENNEKENS 2008 (III)

H.Ph.J.A.M. Hennekens, *Openbare-orderecht*, Deventer: Kluwer 2008.

HENNEKENS 2009

H.Ph.J.A.M. Hennekens, 'Interbestuurlijk toezicht. Van specifiek naar generiek', *NTB* 2009/4, p. 61-69.

HENNEKENS 2011

H.Ph.J.A.M. Hennekens, 'Revitalisering van het generiek toezicht', in: I. van Haaren-Dreesens, H. Spoormans & J. Theunissen (red.) *Interbestuurlijk toezicht*, Publicaties van de Staatsrechtkring nr. 16, Nijmegen: WJP 2011.

HENNEKENS, VAN GEEST & FERNHOUT

H.Ph.J.A.M. Hennekens, H.J.A.M. van Geest & R. Fernhout, *Decentralisatie*, Nijmegen: Ars Aequi Libri, 1998.

HESSEL 2002 (I)

B. Hessel, 'Gemeentelijke beroepsmogelijkheden bij het terugvorderen van staatssteun?', *De Europese Gemeente* 2002/2, p. 3-5.

HESSEL 2002 (II)

B. Hessel, 'Voortschrijdende Europese integratie: zwaarder centraal toezicht op decentrale overheden?', *De Europese Gemeente* 2002/4, p. 3-6.

HESSEL 2004

B. Hessel, 'Enkele bedenkingen bij de nieuwe interpretatie van de Wet TES', *Regelmaat* 2004/4, p. 143 e.v.

HESSEL 2005 (I)

B. Hessel, *Communautair toezicht op staatssteun en de Nederlandse decentrale overheden*, VAR-pread-vies, Den Haag, Boom Juridische uitgevers 2005.

HESSEL 2005 (II)

B. Hessel, 'Het Kabinetsstandpunt over de Europese dimensie van toezicht: een aansporing voor gemeenten om Europees recht nog meer serieus te nemen', *Gst.* 2005, 7225, p. 117-129.

HESSEL 2010

B. Hessel, 'De voorgeschiedenis van het wetsontwerp NErpe als bijdrage aan de discussie', *RegelMaat* 2010, p. 233-249.

HESSEL & BELHAJ

B. Hessel & S. Belhaj, 'De rol van de decentrale overheden bij met EG-richtlijnen strijdige nationale wetgeving: enkele beschouwingen over driehoeksverhoudingen, rechtstreekse werking, richtlijnconforme interpretatie en het arrest Wells', *RegelMaat* 2005/1, p. 23-34.

HESSEL & MORTELMANS

B. Hessel & K.J.M. Mortelmans, *Het recht van de Europese Gemeenschappen en de decentrale overheden in Nederland*, Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 1997.

HESSEL & NEVEN

B. Hessel & A. Neven, *Staatssteun en EG-recht*, Europees recht voor decentrale overheden, Deventer: Kluwer 2001.

HOFMAN

J.A. Hofman, *Blik op de rijksoverheid*, cahiers Staats- en bestuursrecht, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2007.

HORBACH

N. Horbach, *Liability and responsibility under international law: defending strict state responsibility for transboundary damage*, 1996.

HORBACH et al. (red.)

N. Horbach, R. Lefebvre & O. Ribbelink (red.), *Handboek Internationaal Recht*, Den Haag: Asser Press 2007.

HUIJGEN

W.G. Huijgen, *Aansprakelijkheid van de overheid : graadmeter voor de verhouding tussen publiek- en privaatrecht*, Deventer: Kluwer 1991.

INGELAERE 1993

F. Ingelaere, 'De nieuwe wetgeving inzake de internationale betrekkingen van de Gemeenschappen en de Gewesten', *TBP* 1993, p. 807-820.

INGELAERE 1994

F. Ingelaere, 'De Europeesrechtelijke raakvlakken van de nieuwe wetgeving inzake de internationale betrekking van de Belgische Gemeenschappen en Gewesten', *SEW* 2 (1994), p. 67-82.

JACOBS, DEN OUDEN & VERHEIJ

M.J. Jacobs, W. den Ouden & N. Verheij, *Subsidierecht*, Deventer: Kluwer 2011.

JANS

J.H. Jans, 'Doorbreking van het specialiteitsbeginsel door Europees recht?' in: *Op tegenspraak. Opstellen voor prof. mr. L.J.A. Damen*, Den Haag: Boom: 2006.

JANS et al. 2007

J.H. Jans, R. de Lange, S. Prechal & R.J.G.M. Widdershoven, *Europeanisation of Public Law*, Groningen: Europa Law Publishing, 2007.

JANS et al. 2011

J.H. Jans, S. Prechal, & R.J.G.M. Widdershoven, *Inleiding tot het Europees bestuursrecht*, derde geheel herziene druk, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2011.

JANSEN (A.M.J.)

A.M.J. Jansen, Overheidsaansprakelijkheid voor overschrijding van de redelijke termijn, *O&A* 2009/2, p. 60-68.

JANSEN (C.H.M.)

C.H.M. Jansen, *Onrechtmatige daad: algemene bepalingen*, Monografieën Nieuw BW, B-45, Deventer: Kluwer 2009.

JANSEN (H.C.E.P.J.)

H.C.E.P.J. Jansen, 'Terugvordering van onrechtmatige steun: een proces in drie fasen', *Gst.* 2008, 14, p. 57-63.

JANIS et al.

Mark W. Janis, Richard S. Kay & Anthony Bradley, *European Human Rights Law*, Oxford University Press 2008.

KAPTEYN – VERLOREN VAN THEMAAT

P. Kapteyn & G. VerLoren van Themaat, *Het recht van de Europese Unie en van de Europese Gemeenschappen*, Deventer: Kluwer 2003.

KERBRAT

Y. Kerbrat, 'Interaction between the Forms of Reparation', in: J. Crawford, A. Pellet & S. Olleson (eds.), *The Law of International Responsibility*, Oxford: Oxford University Press 2010, p. 573-588.

KILBEY

I. Kilbey, 'Financial penalties under Article 228(2) EC: excessive complexity', *CMLR* 2007/44, p. 743-757.

KNOOK

A.D.L. Knook, 'Europaproof of anders ... : scherper toezicht op naleving Europese regelgeving', *BR* 2010/163 (afl. 11), p. 876-881.

KOHL

N.E.M. Kohl, 'Procedureverordening staatssteun van kracht', *NTER* 1999, p. 183.

KONIJNENBELT

W. Konijnenbelt, 'Medebewind of geen medebewind? Of: een vals debat', *Gst.* 2008, 130.

KOOPMAN 2012 (I)

J. Koopman, 'Het nationale politiebestel: een wankel kaartenhuis?', *TvCR* januari 2012, p. 4-28.

KOOPMAN 2012 (II)

J. Koopman, 'Hoe het bestuur uit het politiebestel verdween', *Gst.* 2012/3, p. 9-15.

KORTMANN 2005

C.A.J.M. Kortmann, 'PBO en ZBO: slechts een letter verschil? Preadvies Vereniging voor Agrarisch Recht.', *Agrarisch recht* nr. 5, mei 2005, p. 262-271.

KORTMANN 2008

C.A.J.M. Kortmann, *Constitutioneel recht*, Deventer: Kluwer 2008.

KORTMANN (C.N.J.) 2002

C.N.J. Kortmann, 'Schade na vernietiging en verlengde besluitvorming: een doos van pandora', *NTB* 2002, p. 96-106.

KORTMANN (C.N.J.) 2005

C.N.J. Kortmann, 'Pandora revisited. Twee principiële Afdelingsuitspraken over causaal verband voor vernietigde besluiten', *Gst.* nr. 7229 (2005), p. 257-267.

KORTMANN (C.N.J.) 2006

C.N.J. Kortmann, *Onrechtmatige overheidsbesluiten*, Recht en Praktijk 145, Deventer: Kluwer 2006.

KORTMANN (C.N.J.) 2007

C.N.J. Kortmann, 'Autonomie. Droom en werkelijkheid', *Gst.* 2007, 35.

KORTMANN (C.N.J.) 2011

C.N.J. Kortmann, 'Bestuursrechtelijke geldschulden, weer wat overheidsprivaatrecht', *Ntb* 2011/3, p. 51.

KORTMANN & VAN DER GRINTEN

C.N.J. Kortmann & J.H.A. van der Grinten, 'Artikel 6:98 BW opgepoetst. Een beschouwing over causaliteit als rechtspolitiek alternatief voor de relativiteitsleer', in: T. Barkhuysen, W. den Ouden & M.K.G. Tjepkema (red.), *Coulant compenseren? Over overheidsaansprakelijkheid en rechtspolitiek*, Deventer: Kluwer 2012, p. 273-295.

KORTMANN et al. (red.)

S.C.J.J. Kortmann, F.J. Oranje, A.A. van Rossum, & J.W.H. van Wijk (red.), *Overheid en Onderneming, Tussen publiek en privaat ondernemen*, Deventer: Kluwer 1998.

DE KRUIF 2011 (I)

C. de Kruif, 'De Wet Naleving Europese regelgeving publieke entiteiten: ongrondwettig?', *NJB* 2011/294, p. 358-362.

DE KRUIF 2011 (II)

C. de Kruif, 'Gedeelde verantwoordelijkheid = gedeelde pijn: een pleidooi voor een redelijke verdeling van aansprakelijkheid tussen overheden bij de uitvoering van EU-recht' in: I. van Haaren-Dreesens, H. Spoormans & J. Theunissen (red.) 'Interbestuurlijk toezicht', *Publicaties van de Staatsrechtkring* nr. 16, Nijmegen: WJP 2011.

DE KRUIF & DEN OUDEN

C. de Kruif & W. den Ouden, 'Over voorkomen en verhalen. Uitbreiding van de Awb-bepalingen over bestuurlijk toezicht?', in: *Europees Recht Effectueren*. Algemeen bestuursrecht als instrument voor de effectieve uitvoering van EG-recht, Kluwer: Alphen aan den Rijn 2007, p. 233-256.

LANKHORST

G.H. Lankhorst, *De relativiteit van de onrechtmatige daad*, diss. Leiden, Kluwer: Deventer 1992.

LEACH

P. Leach, *Taking a Case to the European Court of Human Rights*, Oxford University Press 2005.

LENAERTS & VAN NUFFEL

K. Lenaerts & P. Van Nuffel, *Europees recht*, Antwerpen/Apeldoorn: Maklu 2003.

LENAERTS, ARTS & MASELIS

K. Lenaerts, D. Arts, & I. Maselis, *Procedural Law of the European Union*, London: Sweet & Maxwell 2006.

LUIJENDIJK

H. Luijendijk, *Nederlandse gemeenten en het vrije personenverkeer*, Europese Monografieën 79, Deventer: Kluwer 2005.

LUJA

R.H.C. Luja, 'De implementatie van beschikkingen tot terugvordering van staatssteun in het Nederlandse bestuursrecht', *NTER* 2000/10, p. 243-255.

LURKS, DEN OUDEN, POLAK & SCHILDER (red.)

M. Lurks, W. den Ouden, J.E.M. Polak & A.E. Schilder (red.), *De grootste gemene deler*, Deventer: Kluwer 2005.

VAN MAANEN

G.E. Van Maanen, 'Schadevergoeding en besluiten. De ongelukkige consequenties van de blinde fixatie van het bestuursrecht op het besluitbegrip voor het schadevergoedingsrecht (en hoe daarvan bevrijd te raken)', *JBplusspecial* 2004, p. 40-60 en *NJB* 2004, p. 787-794.

VAN MAANEN & DE LANGE

G.E. van Maanen & R. de Lange, 'Onrechtmatige overheidsdaad', *Monografieën Privaatrecht*, Deventer: Kluwer 2005.

VAN MAANEN & SCHLÖSSELS

G.E. Van Maanen & R.J.N. Schössels, 'Vernietigde besluiten en schadevergoeding, een Maastrichts-Nijmeegse revolutie?', *Gst.* nr. 7203 (2004), p. 139-144.

MARSEILLE & HARRYVAN

A.T. Marseille & G.J. Harryvan, 'Afwikkeling van schadegeschillen over overheidshandelen in de praktijk', in: T. Barkhuysen, W. den Ouden & M.K.G. Tjepkema (red.), *Coulant compenseren? Over overheidsaansprakelijkheid en rechtspolitiek*, Deventer: Kluwer 2012, p. 49-69.

MATSCHER & PETZOLD (red.)

F. Matscher & H. Petzold (red.), *Protecting human rights : the European dimension : studies in honour of Gérard J. Wiarda*, Keulen: Carl Heymanns Verlag KG 1988.

MEUWESE & DEN OUDEN

A.C.M. Meuwese & W. den Ouden, Zorgdragen voor de naleving van Europees recht door decentrale overheden, in: *Recht Realiseren*, Deventer: Kluwer 2005, p. 89-109.

MEIJER

R. Meijer, *Staatsaansprakelijkheid wegens schending van Europees gemeenschapsrecht*, *Recht en Praktijk* 156, Deventer: Kluwer 2007.

MILANOVIĆ

M. Milanović, 'State Responsibility for Acts of Non-state Actors. A Comment on Griebel and Plücken', *Leiden Journal of International Law*, 22 (2009), p. 307-324.

DE MOOR-VAN VUGT

A.J.C. de Moor-van Vugt, 'Effectieve doorwerking van het gemeenschapsrecht in het kader van de rechtmatige besteding van EG-gelden', in: *Europees recht effectueren*. Algemeen bestuursrecht als instrument voor de effectieve uitvoering van EG-recht, Kluwer: Alphen aan den Rijn 2007, p. 143-168.

DE MOOR-VAN VUGT & VERMEULEN

A.J.C. de Moor-van Vugt & E.M. Vermeulen, 'Correctie van gebrekkige toepassing EG-recht. Actuele rechtspraak van het Hof van Justitie', *JBplus* 2004, p. 58-68.

DE MUNNIK

N.J.M. de Munnik, 'Geen ambtshalve toepassing van Europees recht. Vragen van het CBb inzake Van der Weerd e.a. beantwoord.', *NTER* 2007, p. 246-252.

MYJER

E. Myjer, 'Straatsburgse Myj/meringen: een hele belasting minder', *NJCM-Bulletin*, jrg. 33 (2008), nr. 5, p. 734-735.

NIEUWENHUIS

J.H. Nieuwenhuis, *Hoofdstukken vermogensrecht*, Deventer: Kluwer 2010.

VAN NUFFEL 2000

P. van Nuffel, *De rechtsbescherming van nationale overheden in het Europese recht*, Europese Monografiën, Deventer: Kluwer 2000.

VAN NUFFEL 2001

P. van Nuffel, 'What's in a member state? Central and decentralized authorities before the Community Courts', *CMLR* 2001, p. 871-901.

VAN NUFFEL 2002

P. van Nuffel, *De rechtsbescherming van nationale overheden in het Europese recht*, *CMLR* 2002, p. 1189-1194.

ORTLEP

R. Ortlep, 'Drie Nederlandse rechtsbeginselen in communautair perspectief: de EG-rechtelijke plicht tot terugvorderings van communautaire steun', *JBplus* 2009/2, p. 95-105.

ORTLEP & VERHOEVEN 2007

R. Ortlep & M.J.M. Verhoeven, 'Het arrest Van der Weerd: Voorlopige duidelijkheid over verplichting ambtshalve toetsing aan het EG-recht', *JBplus* 2007/4, p. 224-236.

ORTLEP & VERHOEVEN 2008

R. Ortlep & M.J.M. Verhoeven, 'De voorrangsregel versus het beginsel van nationale procedurele autonomie', *SEW* nr. 12, 2008, p. 471-477.

DEN OUDEN 2003

W. den Ouden, *Over toezicht en aansprakelijkheid bij Europese subsidies; wie moet op de blaren zitten?*, *Gst.* 7178 (2003), p. 33-40.

DEN OUDEN 2005 (red.)

W. den Ouden (red.), *Staatssteun en de Nederlandse rechter*, Deventer: Kluwer 2005.

DEN OUDEN 2008

W. den Ouden, *De terugvordering van Europese subsidies in Nederland: Over legaliteit, rechtszekerheid en het vertrouwensbeginsel*, Alphen aan den Rijn: Kluwer 2008.

DEN OUDEN, JACOBS & VERHEIJ 2008

W. den Ouden, M.J. Jacobs & N. Verheij, 'Bezint eer ge begint! Spraakmakende hofjurisprudentie over Europese subsidies', *NTB* nr. 21, 2008, p. 155-166.

DEN OUDEN, JACOBS & VERHEIJ 2011

W. den Ouden, M.J. Jacobs & N. Verheij, *Subsidierecht*, Deventer: Kluwer 2011.

VAN PANHUYS

H.F. van Panhuys, 'De rechtspersoonlijkheid van het Koninkrijk volgens het Statuut', *NJB* 1959, p. 207-208.

PEERS

S. Peers, 'Sanctions for Infringement of EU Law after the Treaty of Lisbon', *European Public Law* 2012, vol. 18, p. 33-64.

PETERS 1997

J.A.F. Peters, *Publiekrechtelijke rechtspersonen*, diss. Tilburg: Schoordijk Instituut 1997.

PETERS 2004

J.A.F. Peters, 'De publieke taak-jurisprudentie is dood, leve de publieke taak-jurisprudentie!', *JBplus* 2004, p. 69-82.

PETITTI, DECAUX & IMBERT (dir.)

L. Petitti, E. Decaux & P-H. Imbert, *La Convention Européenne des Droits de l'Homme, Commentaire article par article*, Paris, Ed. ECONOMICA 1999.

PLAZA

Carmen Plaza Martin, *Derecho Ambiental de la Unión Europea*, Tirant on Line, Valencia 2005.

POLAK 2005

J.E.M. Polak, 'Er is leven na de TwK. Over de beslechting van bestuursgeschillen.', in: M. Lurks, W. den Ouden, J.E.M. Polak & A.E. Schilder (red.), *De grootste gemene deler*, Deventer: Kluwer 2005, p. 41-52.

POLAK 2007 (a)

J.E.M. Polak, 'De klassieke onrechtmatige daadsvordering als instrument van effectieve uitvoering van Unierecht', in: T. Barkhuysen et al. (red.), *Europees recht effectueren*, Alphen aan den Rijn: Kluwer 2007, p. 257-282.

POLAK 2007 (b)

J.E.M. Polak, 'Goede polderoplossing. Maar slot op toekomst van de bestuursrechtelijke rechtsbescherming', *NJB* 2007/32, p. 2018-2023.

POLAK 2010

J.E.M. Polak, 'Europese inspiratie bij overheidsaansprakelijkheid: processuele inbedding van Europese normen', in: M.V. Polak, *Inbedding van Europese procesrechtelijke normen in de Nederlandse rechtsorde*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2010, p. 25-58.

POLAK 2012

J.E.M. Polak, 'Overheidsaansprakelijkheid: iets apart? In hoeverre verschilt de aansprakelijkheid van de overheid van die van private partijen?', in: T. Barkhuysen, W. den Ouden & M.K.G. Tjepkema (red.), *Coulant compenseren? Over overheidsaansprakelijkheid en rechtspolitiek*, Deventer: Kluwer 2012, p. 135-150.

POLAK & DEN OUDEN

J.E.M. Polak & W. den Ouden, *Harmonisatie van bestuursrecht. De verschuivende horizon van het algemeen bestuursrecht en het subsidierecht in Nederland*, preadvies voor de Vereniging voor vergelijkende studie van het recht in Nederland en België, Deventer: Kluwer 2004.

POLAK et al.

J.E.M. Polak, B.P.M. van Ravels, A.A. van Rossum, B.J. Schueler, M.K.G. Tjepkema, C. Waling & R.J.G.M. Widdershoven, 'Overheidsaansprakelijkheid anno 2008: de stand van de rechtsontwikkeling', *O&A*, april 2008, nummer 2A, p. 101-126.

POLAKIEWICZ

J. Polakiewicz, 'Die innerstaatliche Durchsetzung den Urteilen des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte', *ZaöRV* 1992, 174-179.

VAN DER POT

C.W. van der Pot, bewerkt door D.J. Elzinga, R. de Lange, m.m.v. H.G. Hoogers, *Handboek van het Nederlandse staatsrecht*, Deventer: Kluwer 2006.

PRAKKE & KORTMANN (red.)

L. Prakke & C.J.A.M. Kortmann (red.), *Het staatsrecht van 15 landen van de Europese Unie*, Deventer: Kluwer 2009.

PRECHAL

S. Prechal, *Directives in European Community Law*, (diss. UvA), Oxford: Oxford University Press 1995.

PRINSSSEN

J.M. Prinssen, *Doorwerking van Europees recht, De verhouding tussen directe werking, conforme interpretatie en overheidsaansprakelijkheid*, Europese Monografieën 73, Kluwer 2004.

VAN RAVELS 2011(a)

B.P.M. van Ravels, 'Kroniek schadevergoeding', *Ntb* 2011, 14.

VAN RAVELS 2011 (b)

B.P.M. van Ravels, 'Kroniek schadevergoeding', *Ntb* 2011, p. 250-261.

REESTMAN & BOSDRIESZ

J.H. Reestman & H. Bosdriesz, 'Toezicht op naleving van Europese regelgeving in Frankrijk en Duitsland', *Regelmaat* 2010, nr. 5, p. 261-271.

REESTMAN, PETERS & BOSDRIESZ

J.H. Reestman, J. Peters, & H. Bosdriesz, *Decentralisatie en Toezicht op naleving van Europees recht in Frankrijk en Duitsland. Lessen voor Nederland?*, Universiteit van Amsterdam, 2007.

REICH

N. Reich, 'AGM-COS.MET or: Who is Protected by EC Safety Regulation', *ELRev.* 2008, 33(1), p. 85-100.

VAN ROOSMALEN

H.J.Th.M. van Roosmalen, *Overheidsaansprakelijkheid in Engeland en Nederland*, Leiden: SDU Uitgevers 2007.

DE ROOIJ

R.A.A. de Rooij, *Nederlandse gemeenten en provincies in de Europese Unie. Gevolgen van het nationale EU-lidmaatschap voor subnationale overheden*, proefschrift, Deventer: 2003.

VAN RIJSWICK 2005 (1)

H.F.M.W. van Rijswick, 'Een doekje voor het bloeden? Handhaving van Europees recht door middel van een uitbreiding van toezichtsbevoegdheden ten aanzien van decentrale overheden, in het bijzonder op het terrein van het waterbeheer', in: C. Backes, P. van Buuren, G. Jurgens & R.J.G.M. Widdershoven, *Lex Dura Sed Lex, opstellen over de handhaving van omgevingsrecht*, Kluwer, 2005, p. 177-194.

VAN RIJSWICK 2005 (2)

H.F.M.W. van Rijswick, 'Kroniek waterstaatsrecht', *O&A* nr. 3, aug. 2005, p. 97-112.

VAN RIJSWICK & WIDDERSHOVEN 2002

H.F.M.W. van Rijswick & R.J.G.M. Widdershoven, 'Een gemiste kans: de tijdelijke vergunning voor de lozing van zwarte-lijststoffen', *Tijdschrift voor Omgevingsrecht* 2002, p. 229-235.

VAN RIJSWICK & WIDDERSHOVEN 2004

H.F.M.W. van Rijswick & R.J.G.M. Widdershoven, 'Kroniek Europees recht, Doorwerking van het EG-recht, in het bijzonder in het waterbeheer', *Tijdschrift voor Milieuschade en Aansprakelijkheidsrecht* 2004, p. 21-26.

VAN RIJSWICK & WIDDERSHOVEN 2005

H.F.M.W. van Rijswick & R.J.G.M. Widdershoven, 'Kroniek Europees recht, Doorwerking van het EG-recht, in het bijzonder in het waterbeheer', *Tijdschrift voor Milieuschade en Aansprakelijkheidsrecht* 2005-2, p. 50-58.

VAN RIJSWICK et al.

F.M.W. van Rijswick (red.), A.A. Freriks, Ch.W. Backes, F.A.G. Groothuijse, A.M. Keessen, J.J.H. van Kempen & R.J.G.M. Widdershoven, *EG-recht en de praktijk van het waterbeheer*, Utrecht: STOWA 2008.

SAP, VERMEULEN & ZOETHOUT (red.)

J.W. Sap, B.P. Vermeulen, & C.M. Zoethout (red.), *De publieke taak*, Staatsrechtconferentie 2002, Vrije Universiteit Amsterdam, Deventer: Kluwer 2003.

SCHELTEMA 2008

M.W. Scheltema, 'Kronieken, Bestuur en privaatrecht', *NTB* 2008 p. 269-274.

SCHELTEMA 2010

M.W. Scheltema, *Bestuursrechtelijke geldschulden*, Deventer: Kluwer 2010.

SCHELTEMA 2011

M.W. Scheltema, 'Het wetsvoorstel nadeelcompensatie en schadevergoeding bij onrechtmatige besluiten en de geldschuldenregeling in de Awb', *O&A* 2011, p. 120-127.

SCHELTEMA & SCHELTEMA

M. Scheltema & M.W. Scheltema, *Gemeenschappelijk recht. Wisselwerking tussen publiek- en privaatrecht*, Alphen aan den Rijn: Kluwer 2008.

SCHLÖSSELS

R.J.N. Schlössels, 'Weg met de besluiten aansprakelijkheid?', *JBplusspecial* 2004, p. 61-78.

SCHOUTEN

S.M.M. Schouten, *Nederlandse werkgelegenheidssteun in een Europeesrechtelijk kader*, Europese Monografieën deel 50, Deventer: Kluwer 1997.

SCHREUDER-VLASBLOM 2009

M. Schreuder-Vlasblom, 'Dertig jaar later; de redelijke termijn als nationale uitdaging', in: *Geschakeld recht* (Alkema-bundel), Deventer: Kluwer 2009, p. 453-496.

SCHREUDER-VLASBLOM 2011

M. Schreuder-Vlasblom, *Rechtsbescherming en bestuurlijke voorprocedure*, Deventer: Kluwer 2011.

SCHUELER

B. Schueler, *Schadevergoeding en de Awb, Aansprakelijkheid voor appellabele besluiten*, Deventer: Kluwer 2005.

SCHUTGENS

R.J.B. Schutgens, *Onrechtmatige wetgeving*, Serie recht en praktijk 172, Deventer: Kluwer 2009.

SHELTON

D. Shelton, 'Righting Wrongs: Reparation in the Articles on State Liability', *AJIL* (2002), vol. 96, p.833-856.

SIMMA

B. Simma, 'Self-Contained Regimes', 16 *NJIL* (1985), p. 111-136.

SIMMA & PULKOWSKI

B. Simma & D. Pulkowski, 'Leges Speciales and Self-Contained Regimes', in: J. Crawford, A. Pellet & S. Olleson (eds.), *The Law of International Responsibility*, Oxford: Oxford University Press 2010, p. 137-163.

SINNINGHE DAMSTÉ

W.A. Sinninghe Damsté, *Regres bij onrechtmatige daad*, Lelystad: Koninklijke Vermande: 1999.

VAN DER SLUIS 2005

C.N. van der Sluis, 'Het gebruik van het begrip 'zelfbestuur' in de Europese Grondwet', *Gst.* 2005, 63.

VAN DER SLUIS 2007

C.N. van der Sluis, *In wederzijdse afhankelijkheid. Nationaal bestuurlijk toezicht in Europees perspectief*, Nijmegen: Wlp 2007.

STERN

B. Stern, 'The Obligation to Make Reparation', in: J. Crawford, A. Pellet & S. Olleson (eds.), *The Law of International Responsibility*, Oxford: Oxford University Press 2010, p. 563-572.

STEYGER 2003

E. Steyger, 'De vormgeving van de publieke taak in het Europese recht', *De publieke taak*, Publicaties van de Staatsrechtkring deel 7, Deventer: Kluwer 2003, p. 41-53.

STEYGER 2005

E. Steyger, 'Een overheidsbegrip in het Europese recht?', *NTBR* 2005, p. 221-228.

STEYGER 2007 (I)

E. Steyger, 'Deel II: De publieke taak: diensten van algemeen (economisch) belang en de gevolgen van de Richtlijn', *SEW* 2007, p. 379-398 (afl. 10)

STEYGER 2007 (II)

E. Steyger, 'Awb en Europa. Het bestuursorgaan in het licht van het Europese recht: houdbaar of aan wijzigingen onderhevig?', in: T. Barkhuysen, W. den Ouden, & E. Steyger, (red.), *Europees Recht Effectueren. Algemeen bestuursrecht als instrument voor de effectieve uitvoering van EG-recht*, p. 9-28, Alphen aan den Rijn: Kluwer.

STEYGER 2010

E. Steyger, 'Hybride organisaties in Europeesrechtelijk perspectief', *Bestuurswet* 2010, p. 74-91.

STEYGER & VAN DE GRONDEN 2007

E. Steyger & J. van de Gronden, 'De Dienstenrichtlijn en diensten van algemeen economisch belang: leeswijzer en deel I De Dienstenrichtlijn,' *Sociaal-economische Wetgeving*, 55(10), p. 375-378

STROINK 1978 (I)

F.A.M. Stroink, 'Bestuurlijke organisatie in ander perspectief. Enige opmerkingen over decentralisatie en deconcentratie', *Bestuurswetenschappen* 1978, januari/februari 1978, nr. 1, p. 22-36.

STROINK 1978 (II)

F.A.M. Stroink, *Het leerstuk van deconcentratie*, 's-Gravenhage 1978.

TEMPLE LANG

J. Temple Lang, 'The duties of cooperation of national authorities and Courts under Article 10 EC: two more reflections', *ELR* 2001, p. 84-93.

TEUNISSEN & VAN HAAREN-DRESENS

J.M.H.F. Teunissen & C.B.M. van Haaren-Dresens, 'Van specifiek naar generiek', *Gst.* 2008, 7299.

TIMMERS

W.W. Timmers, *Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden*, Deventer: Kluwer 2009.

TJEPKEMA

M.K.G. Tjepkema, *Nadeelcompensatie op basis van het égalité-beginsel*, Deventer: Kluwer 2010.

TOMUSCHAT

C. Tomuschat, *'The Responsibility of Other Entities: Private Individuals'*, in: J. Crawford, A. Pellet & S. Olleson (eds.), *The Law of International Responsibility*, Oxford: Oxford University Press 2010, p. 317-329.

VANDE LANOTTE & HAECK (I)

J. Vande Lanotte en Y. Haeck, *Handboek EVRM, Deel 1 Algemene beginselen*, Antwerpen – Oxford: Intersentia 2005.

VANDE LANOTTE & HAECK (II)

J. Vande Lanotte en Y. Haeck, *Handboek EVRM, Deel 2 Artikelsgewijs commentaar*, Antwerpen – Oxford: Intersentia 2004.

VAN DEN TWEEL 2001

R.J.M. van den Tweel, Voorkomen is beter dan betalen: de Wet toezicht Europese subsidies, in: R. de Groot et al. (red.), *Onze Keus. Pirouettes in het gemeenschapsrecht*, Pels Rijcken & Droogleeuwer Fortuijn 2001.

VAN DEN TWEEL 2007

R.J.M. van den Tweel, 'Beschouwingen over effectieve terugvordering van onrechtmatige staatssteun', *SEW* 2007/10, p. 366-374

VAN DEN TWEEL 2010

R.J.M. van den Tweel, 'De Wet NERpe: een onmisbare papieren tijger?', *RegelMaat* 2010(25)5, p. 250-260.

VAN DER VELDE

J. van der Velde, *'Grenzen aan het toezicht op de naleving van het EVRM'*, Leiden 1997.

VAN DER VLIES et al.

I.C. van der Vlies, R.J.G.M. Widdershoven, Ph.M. Langbroek en N.M. Waterschoot, *Bestuursgeschillen. Een onderzoek naar de beslechting van interbestuurlijke geschillen*, Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 1999.

VELTKAMP

B.M. Veltkamp, *Implementatie van EG-milieurichtlijnen* (diss. UvA), Deventer: Kluwer 1998.

VERBURG (red.)

J.J.I. Verburg (red.), *De Waterschapswet. Een artikelsgewijs commentaar*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1992.

VERHEIJ

A.J. Verheij, *Vergoeding van immateriële schade wegens aantasting in de persoon* (diss. Amsterdam VU), Nijmegen: Ars Aequi Libri 2002, nr. 396.

VERHOEVEN 2010 (I)

M.J.M. Verhoeven, 'Bestuursorganen en legaliteit in communautair perspectief', in: M.J.M. Verhoeven et al., *Europees offensief tegen nationale rechtsbeginselen?* (Jonge VAR-reeks VIII), Den Haag: BJu 2010.

VERHOEVEN 2010 (II)

M.J.M. Verhoeven, *'The 'Costanzo obligation' and the Principle of National Institutional Autonomy: Supervision as a Bridge to Close the Gap?'*, *REALaw* 2010, p. 23-64.

VERHOEVEN 2010 (III)

M.J.M. Verhoeven, 'Wetsvoorstel Naleving Europese regelgeving publieke entiteiten: overbodig of onmisbaar in de praktijk?', *NTer* 2010, p. 117-125.

VERHOEVEN 2011

M.J.M. Verhoeven, *The Costanzo Obligation. The Obligations of National Administrative Authorities in the Case of Incompatibility between National Law and European Law*, Antwerpen: Intersentia 2011.

VERMEULEN

E.M. Vermeulen, *Nederlandse rechtsbescherming in communautaire context*, Boom Juridische uitgevers 2001.

VERSNEDEN

C.J.N. Versneden, 'De verhouding tussen rijk, provincies en gemeenten', *Gst.* 2007, 36.

VOERMANS

W.J.M. Voermans, 'Nederlands constitutioneel recht in het raam van een Europese grondwet', in: *De Nederlandse Grondwet en de Europese Unie*, Publicaties van de Staatsrechtkring, Deventer: Kluwer 2003, p. 107-115.

VONK

G.J. Vonk, *Overijverige rechter of tekortschietende wetgever* (oratie Amsterdam VU), Deventer 1999.

WATHELET & WILDEMEERSCH

M. Wathelet & J. Wildemeersch, 'Double manquement et sanctions financiers des États (article 228, § 2 CE): le point après quinze ans', *Revue de la faculté de droit de l'université de Liège* (2008/3).

WIDDERSHOVEN 1994

R.J.G.M. Widdershoven, 'De uitvoering van het gemeenschapsrecht in de lidstaten en de toepassing van het vertrouwensbeginsel', *NTB* 1994/1, p. 1-13.

WIDDERSHOVEN 1997

R.J.G.M. Widdershoven, 'Aansprakelijkheid van decentrale overheden voor schendingen van EG-recht', *Regelmaat* 1997, p. 93-94.

WIDDERSHOVEN 2000

R.J.G.M. Widdershoven, 'Decentrale overheden, het EG-recht en de aansprakelijkheidsrisico's', *Gst.* 2000 (7119), p. 241-248.

WIDDERSHOVEN 2007

R.J.G.M. Widdershoven, 'Gemeenten aan de Europese ketting?', *Gst.* 2007 (7270), p. 187-195.

WIDDERSHOVEN & ORTLEP

R.J.G.M. Widdershoven & R. Ortlep, 'Schendingen van EG-recht door rechters', *O&A* 2004, p. 34-48.

WINTER

J.A. Winter, 'Gevolgen van het Gemeenschapsrecht voor de lagere overheden in Nederland', *Regelmaat* 1991/2, p. 52-56.

WISHLADE

F.G. Wishlade, *Regional State Aid and Competition Policy in the European Union*, Den Haag: Kluwer International 2003.

DE WITTE

F. de Witte, 'The European Judiciary after Lisbon', *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2008, p. 43-54.

WOUTERS & DE SMET

J. Wouters & L. De Smet, 'Het EVRM, Internationale Mensenrechtenstandaarden en (Multinationale) Ondernemingen', Working Paper no. 37, januari 2003, herzien juni 2003, Instituut voor Internationaal Recht K.U. Leuven.

DE ZWAAN

J.W. de Zwaan, 'The Netherlands (judiciary and authorities) and Article 10 of the EC-Treaty,' Report for FIDE 2000, XIX Congress, Helsinki 1-3 June 2000', *SEW* 2000, p. 132-154.

ZIJLSTRA 2008

S.E. Zijlstra, 'De grenzen van de overheid', in: S.E. Zijlstra, R.A.J. van Gestel, & A.A. Freriks, *Privaat bestuur*, Preadviezen uitgebracht voor de VAR 2008, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2008, p. 9-93.

ZIJLSTRA 2009

S.E. Zijlstra, *Bestuurlijk organisatierecht*, Deventer: Kluwer 2009.

Rapporten, (pre)adviezen, verslagen en kamerstukken

De beslechting van bestuursgeschillen

Preadviezen uitgebracht door prof. mr. Th.G. Drupsteen en mr. K.J. Kraan voor de algemene vergadering van de Nederlandse vereniging voor administratief recht op 11 mei 1990. VAR-reeks 104. Alphen aan den Rijn: SAMSOM H.D. Tjeenk Willink 1990.

Beslechting van bestuursgeschillen: rechter of bestuur?

Preadvies van Maarten de Voogd voor het voorjaarcongres van de vereniging voor Juridische Kwaliteitszorg lokaal bestuur (VJK) en de vereniging JuristenRijk op 28 mei 2009.

De ontwikkeling van de rechtspersoon in het publiekrecht en privaatrecht

L. Timmerman, 'Onderstromen in het privaatrechtelijke rechtspersonenrecht', Preadvies Nederlandse Juristenvereniging 2000, *De ontwikkeling van de rechtspersoon in het publiekrecht en privaatrecht*.

Federaal Adviescomité voor Europese Aangelegenheden 2000

Verslag namens het Federaal Adviescomité voor Europese Aangelegenheden uitgebracht door de dames Fientje Moerman en Nelly Maes van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers en Senaat van 26 juni 2000 met betrekking tot 'Omzetting en toepassing van het Europese Recht in de Belgische Wetgeving', Doc 50 (0783/001, Kamer en 2-504/1, Senaat).

ICCW 1999

Interdepartementale Commissie voor Constitutionele aangelegenheden en Wetgevingsbeleid, *De communautaire verplichtingen van decentrale overheden*, 1999.

ICER 2000

Interdepartementale Commissie Europees Recht, *De Europese dimensie van Toezicht*, 2000.

ICER 2002

Interdepartementale Commissie Europees Recht, *Nederlandse betrokkenheid bij communautaire rechtspraak*, 2002-97.

ICER 2003

Interdepartementale Commissie Europees Recht, *Toepassing EG-richtlijnen door decentrale overheden*; ICER-advies en Werkgroeprapport dd 12 maart 2003 (ICER 2003-01/8).

Rob 1998

Raad voor het Openbaar bestuur, *Wijken of herijken: nationaal bestuur en recht onder Europese invloed*, 1998.

Rfv 2009 (I)

Raad voor de financiële verhoudingen, *Tien jaar financiële verhoudingen*, 2009

Rfv 2009 (II)

Raad voor de Financiële Verhoudingen, *Naar een herijking van de financiële verhouding tussen Rijk en provincies*, 2009.

Parlementaire vergadering van de Raad van Europa

C. Pourgounides (rapporteur), *The Implementation of Judgments of the Court of Human Rights*, 26 mei 2008, AS/Jur (2008) 24.

te vinden op: http://assembly.coe.int/CommitteeDocs/2008/20080526_ajdoc24_2008.pdf

Comité voor de Rechten van de Mens

Information Document van het Comité d.d. 6 september 2010: 'Supervision of the execution of judgments and decisions of the European Court of Human Rights: implementation of the Interlaken Action Plan – Modalities for a twin-track supervision system', M/Inf/DH(2010)37E, te raadplegen via www.coe.int

COMMISSIE VOOR DE TOETSING VAN WETGEVINGSPROJECTEN 1990

Commissie voor de toetsing van wetgevingsprojecten, 'Implementatie van EG-regelgeving in de nationale rechtsorde', 21 december 1990, CTW 90/22.

JAARVERSLAGEN

Jaarverslag DNB 2008.

BESTUURLIJKE WERKGROEP ALDERS

Bestuurlijke Werkgroep Alders, *Interbestuurlijk toezicht herijkt, Toe aan nieuw zicht op overheden*, Den Haag: 7 december 2005.

COMMISSIE DIJKSTAL 2006

Adviescommissie rechtspositie politieke ambtsdragers, *Advies beloning topfunctionarissen privaatrechtelijke zelfstandige bestuursorganen*, oktober 2006.

COMMISSIE DIJKSTAL 2007

Adviescommissie rechtspositie politieke ambtsdragers, *Advies normeren en waarderen*, september 2007.

KAMERSTUKKEN

Kamerstukken I 2011/12, 32 621, A.

Kamerstukken II 2011/12, 30 481, nr. 8 met bijlage daarbij.

Kamerstukken II 2010/11, 32 769, nr. 3

Kamerstukken II 2010/11, 32 754, nr. 2.

Kamerstukken II 2010/11, 32 621, nrs. 1 t/m 6.

Kamerstukken II 2010/11, 32 500, nr. 1.

Kamerstukken II 2010/11, 30 880, nr. (Politiewet 2012)

Kamerstukken II 2010/11, 30 481 nr. 6 en bijlage daarbij.

Kamerstukken I 2011/12, 32 621, A (Wet nadeelcompensatie en schadevergoeding bij onrechtmatige besluiten).

Kamerstukken II 2010/11, 22 112, nr. 1115.

Kamerstukken II 2009/10, 32 389, nrs. 3 en 5.

Kamerstukken II 2009/10, 32 157, nrs. 1 t/m 3

Kamerstukken II 2009/10, 30 481, nr. 5 en bijlage daarbij.

Kamerstukken II 2009/10, 28 165, nr. 10 (Deelnemingenbeleid Rijksoverheid)

Kamerstukken II 2008/09, 31 842, nrs. 1 – 2.

Kamerstukken II, 2008/09, 31 700C, nrs. 2, 8

Kamerstukken I 2008/09, 31 360, nr. A.

Kamerstukken II 2008/09, 21 109, nrs. 190-193 (Uitvoering EG-richtlijnen).

Kamerstukken II 2007/08, 31 579, nrs. 1 t/m 24 en *Kamerstukken I* 2008/09, 31 579, nrs. A t/m G (Dienstenwet).

Kamerstukken II 2007/08, 31 498, nrs. 1-2.

Kamerstukken II 2007/08, 31 384 (R1850), nr. 3.

Kamerstukken II 2007/08, 31 360, nrs. 1 t/m 4.

- Kamerstukken II* 2007/08, 31 327, nr. 3.
Kamerstukken II 2007/08, 31 418, nrs. 1 t/m 5 (Wetsvoorstel terugvordering staatssteun).
Kamerstukken II 2007/08, 28 165, nr. 69 (nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid).
Kamerstukken II 2007/08, 25 268, nr. 50.
Kamerstukken II 2006/07, 30 891, nr. 4.
Kamerstukken II 2006/07, 30 800 VII, bijlage bij nr. 22 (Raad van State, Spelregels voor interbestuurlijke verhoudingen – Eerste periodieke beschouwing over interbestuurlijke verhoudingen).
Kamerstukken II 2005/06, 30 509, nr. 3.
Kamerstukken II 2005/06, 30 300 VII, nrs. 50, 65 en 75.
Kamerstukken II 2005/06, 27 831, nr. 15.
Kamerstukken II 2004/05, 29 832.
Kamerstukken II 2003/04, 29 702, nrs. 1 t/m 13 en *Kamerstukken I* 2006/07, 29 702, nrs. A t/m F.
Kamerstukken II 2003/04, 21 109, nr. 138 (kabinetsstandpunt Europese dimensie van toezicht)
Kamerstukken II 2000/01, 27 572, nr. 3.
Kamerstukken II 2000/01, 27 547, nr. 3.
Kamerstukken II 2000/01, 27 426, nrs. 1 t/m 65 en *Kamerstukken I* 2001/02, 27 426, nrs. 276 t/m 276b en nrs. A t/m H (Kaderwet zbo's).
Kamerstukken II 1999/00, 21 109, nr. 137.
Kamerstukken II 1999/00, 26 974, nr. 3.
Kamerstukken II 1996/97, 25 280, nr. 3.
Kamerstukken II 1995/96, 24 416 nr. 3.
Kamerstukken II 1992/93, 22 893, nr. 3.
Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 3.
Kamerstukken II 1989/90, 19 403, nr. 16.
Kamerstukken II 1987/88, 20 568, nrs. 1 en 9.
Kamerstukken II 1985/86, 19 836, nr. 3.
Kamerstukken II 1984/85, 18 950 (R 1281), nr. 3.
Kamerstukken II 1976/77, 13 900, nr. 6.

Jurisprudentielijst

Gerecht

Zaak T-39/90, Samenwerkende Elektriciteitsproductiebedrijven N.V. t. Commissie, *Jur.* 1991, II-1497.
Gev. zaken T-132/96 en T-143/96, Freistaat Sachsen, Volkswagen AG en Volkswagen Sachsen GmbH t. Commissie, *Jur.* 1999, II-3663.
Zaak T-102/00, Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap t. Commissie, *Jur.* 2003, II-2433.
Zaak T-274/01, Valmont Nederland B.V. t. Commissie, *AB* 2005/37 m.nt. A. de Moor van Vught.
Zaak T-72/02, Comune di Napoli t. Commissie, *Jur.* 2005, II-1849.
Zaak T-189/02, Ente per le Ville vesuviane t. Commissie, *Jur.* 2007, II-89.
Zaak T-341/02, Regione Siciliana t. Commissie (I), *Jur.* 2004, II-2877.
Gev. zaken T-392/03, T-408/03, T-414/03 en T-435/03, Regione Siciliana t. Commissie, *Jur.* 2008, II-2489.
Zaak T-60/03, Regione Siciliana t. Commissie, *Jur.* 2005, II-4139.
Zaak T-69/09, *AB* 2011/367 m.nt. J.E. van den Brink & C. de Kruif.
Zaak T-70/09, *AB* 2011/368 m.nt. J.E. van den Brink & C. de Kruif.

Hof van Justitie

HvJEG zaak 26/62, Van Gend & Loos, *Jur.* 1963, p. 3.
HvJEG zaak 6/64, Costa/ENEL, *Jur.* 1964, p. 1203.
HvJEG zaak 57/65, Lütticke II, *Jur.* 1966, p. 346.
HvJEG zaak 28/67, Firma Molkereizentrale Westfalen, *Jur.* 1968, p. 218.
HvJEG zaak 77/69, Belgische houtzaak, *Jur.* 1970, p. 237.
HvJEG zaak 8/70, Commissie t. Italië, *Jur.* 1970, p. 961.
HvJEG zaak 9/70, Grad, *Jur.* 1970, p. 825.
HvJEG zaak 11/70, Internationale Handelsgesellschaft, *Jur.* 1970, p. 1125.
HvJEG zaak 78/70, Deutsche Grammophon, *Jur.* 1971, p. 487.
HvJEG zaak 48/71, Commissie t. Italië, *Jur.*, p. 529.
HvJEG gevoegde zaken 51 t/m 54/71, International Fruitcompany e.a., *Jur.* 1971, p. 1116.
HvJEG zaak 30/72, Fruitbomenrooipremie I, *Jur.* 1973, p. 161.
HvJEG zaak 167/73, Commissie t. Frankrijk, *Jur.* 1974, p. 359.
HvJEG zaak 41/74, Van Duyn, *Jur.* 1974, p. 1337.
HvJEG zaak 52/75, Groentezaden, *Jur.* 1976, p. 277.
HvJEG 33/76, Rewe, *Jur.* 1976, p. 1998.
HvJEG zaak 51/76, VNO, *Jur.* 1977, p. 113.
HvJEG zaak C-78/76, Steinike & Weinlig, *Jur.* 1977, p. 595.
HvJEG zaak 106/77, Simmenthal, *Jur.* 1978, p. 629.
HvJEG zaak 148/78, Ratti, *Jur.* 1979, p. 1629.
HvJEG zaak 163/78, Aerosols, *Jur.* 1979, p. 991.
HvJEG zaak 265/78, Ferwerda, *Jur.* 1980, p. 617.
HvJEG zaken 119/79 en 126/79, Lippische Hauptgenossenschaft, *Jur.* 1980, 1863.
HvJEG zaak 5/81, Hauptzollamt Krefeld, *Jur.* 1982, p. 4601.
HvJEG zaak 8/81, Becker, *Jur.* 1982, p. 53.
HvJEG zaak 73/81, Belgisch oppervlaktewater, *Jur.* 1982, p. 189.
HvJEG zaak 96/81, Commissie t. Nederland, *Jur.* 1982, p. 1791.
HvJEG zaak C-249/81, Commissie t. Ierland, *Jur.* 1982, p. 4005.

- HvJEG gevoegde zaken 314 t/m 316/81 en 83/82, Waterkeyn, *Jur.* 1982, p. 4337.
- HvJEG zaak 5/82, Maïzena, *Jur.* 1982, p. 4601.
- HvJEG zaak 85/82, Schlöth t. de Raad, *Jur.* 1983, 2015
- HvJEG zaak 188/82, Thyssen, *Jur.* 1983, p. 3721.
- HvJEG gevoegde zaken, 205/82 t/m 215/82, Deutsche Milchkontor, *Jur.* 1983, p. 2633.
- HvJEG zaak 14/83, Von Colson en Kamann, *Jur.* 1984, p. 1891.
- HvJEG zaak 117/83, Könecke, *Jur.* 1984, I-3291.
- HvJEG zaak C-290/83, Commissie t. Frankrijk, *Jur.* 1985, p. 439.
- HvJEG zaak 52/84, Commissie t. België, *Jur.* 1986, p. 89.
- HvJEG zaak C-152/84, Marshall, *Jur.* 1986, p. 723.
- HvJEG zaak 174/84, Bulk Oil, *Jur.* 1986, p. 559.
- HvJEG zaak C-222/84, Johnston, *Jur.* 1986, p. 1651.
- HvJEG zaak C-248/84, Commissie t. Duitsland, *Jur.* 1987, p. 4013.
- HvJEG gevoegde zaken C-67/85, C-68/85 en C-70/85, Van der Kooy e.a. t. Commissie, *Jur.* 1988, I-219.
- HvJEG zaak C-71/85, FNV, *Jur.* 1986, p. 3855.
- HvJEG zaak 72/85, Commissie t. Nederland, *Jur.* 1986, p. 1219.
- HvJEG zaak 118/85, Frankrijk t. Commissie, *Jur.* 1987, p. 2599.
- HvJEG zaak C-168/85, Vrije beroepen, *Jur.* 1986, p. 2945.
- HvJEG zaak C-199/85, Commissie t. Italië, *Jur.* 1987, p. 1039.
- HvJEG zaak 239/85, Commissie t. België, *Jur.* 1986, p. 3645.
- HvJEG zaak 383/85, Commissie t. België, *Jur.* 1989, p. 3069.
- HvJEG zaak C-66/86, Ahmed Zaeed Flugreisen, *Jur.* 1989, I-803.
- HvJEG zaak C-80/86, Kolpinghuis, *Jur.* 1987, p. 3969.
- HvJEG zaak C-104/86, Commissie t. Italië, *Jur.* 1988, p. 1799.
- HvJEG zaak C-283/86, Commissie t. België, *Jur.* 1988, p. 3271.
- HvJEG zaak C-316/86, Krücken, *Jur.* 1988, p. 2213.
- HvJEG zaak C-31/87, Beentjes, *Jur.* 1988, p. 4635.
- HvJEG zaak C-142/87, België t. Commissie, *Jur.* 1990, I-959.
- HvJEU zaak C-210/87, Padovani en Mantovani, *Jur.* 1988, p. 6177.
- HvJEG zaak C-213/87, gemeente Amsterdam en Stichting Vrouwenvaksschool voor Informatica Amsterdam (VIA) t. Commissie, *Jur.* 1990, I-221.
- HvJEG zaak C-226/87, Commissie t. Griekenland, *Jur.* 1988, p. 3611.
- HvJEG zaak C-8/88, Commissie t. Duitsland, *Jur.* 1990, I-2321.
- HvJEG zaak C-21/88, Du Pont de Nemours, *Jur.* 1990, I-889.
- HvJEG zaak C-68/88, Commissie t. Griekenland, *Jur.* 1989, I-2965.
- HvJEG zaak C-103/88, Fratelli Costanzo, *Jur.* 1989, p. 1839.
- HvJEG zaak 161/88, Binder, *Jur.* 1989, p. 2415.
- HvJEG zaak C-221/88, Busseni, *Jur.* 1990, I-495.
- HvJEG zaak C-302/88, Hennen Olie, *Jur.* 1990, I-4625.
- HvJEG zaak C-303/88, Italiaanse Republiek t. Commissie, *Jur.* 1991, I-1433.
- HvJEG zaak C-5/89, Commissie t. Duitsland, *Jur.* 1990, I-4337.
- HvJEG zaak C-38/89, Blanguernon, *Jur.* 1990, p. I-83.
- HvJEG zaak C-62/89, Commissie t. Frankrijk, *Jur.* 1990, I-925.
- HvJEG zaak C-80/89, Behn, *Jur.* 1990, I-2659.
- HvJEG zaak C-106/89, Marleasing, *Jur.* 1990, I-4135.
- HvJEG zaak C-188/89, Foster, *Jur.* 1990, I-3313, *NJ* 1992, 762.
- HvJEG zaak C-280/89, Commissie t. Ierland, *Jur.* 1992, I-6185.
- HvJEG zaak C-305/89, Italië t. Commissie, *Jur.* 1991, I-1603.
- HvJEG zaak C-348/89, Mecanarte, *Jur.* 1991, I-3277.
- HvJEG gev. zaken C-6/90 t/m C-9/90, Francovich, *Jur.* 1991, I-5357.
- HvJEG zaak C-33/90, Campania, *Jur.* 1991, I-5987.
- HvJEG zaak C-41/90, Klaus Höfner en Fritz Elser t. Macrotron GmbH, *Jur.* 1991, I-1799.
- HvJEG gev. zaken C-31/91 tot C-44/91, Lageder, *Jur.* 1993, I-1761.
- HvJEG zaak C-74/91, Commissie t. Duitsland, *Jur.* 1992, I-5437.

- HvJEG zaak C-101/91, Commissie t. Italië, *Jur.* 1991, I-191.
HvJEG zaak C-165/91, Van Munster, *Jur.* 1994, I-4661.
HvJEG zaak C-338/91, Steenhorst-Neerings, *Jur.* I-5475.
HvJEG zaak C-91/92, Faccini Dori, *Jur.* 1994, I-3328.
HvJEG zaak C-128/92, Banks, *Jur.* 1994, I-1209.
HvJEG gevoegde zaken C-278/92 t/m 280/92, Spanje t. Commissie, *Jur.* 1994, I-4103.
HvJEG zaak C-431/92, Commissie t. Duitsland, *Jur.* 1995, I-2189.
HvJEG C-45/93, Commissie t. Spanje, *Jur.* 1994, I-911.
HvJEG gevoegde zaken C-46/93 t/m C-48/93, Brasserie du Pêcheur en Factortame, *Jur.* 1996, I-1029.
HvJEG zaak C-5/94, Hedley Lomas, *Jur.* 1996, I-2553.
HvJEG zaak C-28/94, Nederland t. Commissie, *Jur.* 1999, I-1973.
HvJEG gevoegde zaken C-178/94, C-179/94, C-188/94 en C-190/94, Dillenkofer, *Jur.* 1996, I-4845.
HvJEG zaak C-194/94, CIA Security, *Jur.* 1996, I-2201.
HvJEG zaak C-32/95P, Lisretal, *Jur.* 1996, I-5373.
HvJEG zaak C-38/95, Foods Import, *Jur.* 1996, I-6543.
HvJEG zaak C-54/95, Duitsland t. Commissie, *Jur.* 1999, I-35.
HvJEG zaak C-66/95, Sutton, *Jur.* 1997, I-2163.
HvJEG zaak C-72/95, Kraaijeveld, *Jur.* 1996, I-5403.
HvJEG zaak C-24/95, Alcan, *Jur.* 1997, p. 1591.
HvJEG zaak C-127/95, Norbrook laboratories, *Jur.* 1998, I-1531.
HvJEG zaak C-168/95, Arcaro, *Jur.* 1996, I-4705, *M en R* 1997, p. 282-283 m.nt. J.H. Jans.
HvJEG zaak C-280/95, Commissie t. Italië, *Jur.* 1998, I-259.
HvJEG zaak C-265/95, Commissie t. Frankrijk (Spaanse aardbeien), *Jur.* 1997, I-6959.
HvJEG zaak C-300/95, Commissie t. Verenigd Koninkrijk, *Jur.* 1997, I-2649.
HvJEG zaak C-366/95, Stef Houlberg, *Jur.* 1998, I-2661.
HvJEG zaak C-129/96, Inter-Environnement Wallonie ASBL t. Waals Gewest, *Jur.* 1997, I-7411, *M en R* 1998/78, nr. 65 m.nt. Van Rossem & J.H. Jans.
HvJEG gevoegde zaken C-253 t/m 258, Kampelmann, *Jur.* 1997, I-6907.
HvJEG zaak C-298/96, Oelmühle, *Jur.* 1998, I-4767.
HvJEG zaak C-319/96, Brinkmann Tabakfabriken, *Jur.* 1998, I-5255.
HvJEG zaak C-95/97, Waals Gewest t. Commissie, *Jur.* 1997, I-1787. HvJEG zaak C-140/97, Rechberger, *Jur.* 1999, I-3499.
HvJEG zaak C-180/97 Regione Toscana t. Commissie, *Jur.* 1997, I-5245.
HvJEG zaak 208/97, Commissie t. Portugal, *Jur.* 1998, I-4017.
HvJEG zaak C-217/97, Commissie t. Duitsland, *Jur.* 1999, I-5087.
HvJEG zaak C-302/97, Konle, *Jur.* 1999, I-3099.
HvJEG zaak C-387/97, Commissie t. Griekenland, *Jur.* 2000, I-5047.
HvJEG zaak C-404/97, Commissie t. Portugal, *Jur.* 2000, I-4897.
HvJEG zaak C-424/97, Haïm II, *Jur.* 2000, I-5123.
HvJEG gevoegde zaken C-46 en 48/98, Brasserie du pêcheur / Factortame III, *Jur.* 1996, I-1029.
HvJEG zaak C-83/98P, Ladbroke Racing, *Jur.* 2000, I-3271.
HvJEG zaak C-172/98, Commissie t. België, *Jur.* 1999, I-3999.
HvJEG zaak C-352/98, Bergaderm, *Jur.* 2000, I-5291.
HvJEG zaak C-378/98, Commissie t. België, *Jur.* 2001, I-5107.
HvJEG zaak C-452/98, Nederlandse Antillen t. Raad, *Jur.* 2001, I-8973.
HvJEG zaak C-471/98, Commissie t. België, *Jur.* 2002, I-9681.
HvJEG zaak C-387/99, Commissie t. Duitsland, *Jur.* 2004, I-3773.
HvJEG zaak C-441/99, Gharehveran, *Jur.* 2001, I-7687.
HvJEG zaak C-482/99, Frankrijk t. Commissie (Stardust), *Jur.* 2002, I-4397.
HvJEG zaak C-500/99 P, Conserve Italia Soc. Coop. arl t. Commissie van de Europese Gemeenschappen, *Jur.* 2002, I-867.
HvJEG zaak C-17/00, De Coster t. België, *Jur.* 2001, I-9445.
HvJEG zaak C-53/00, Ferring, *Jur.* 2001, I-9067.

- HvJEG zaak C-62/00, Marks&Spencer, *Jur.* 2002, I-6325.
- HvJEG zaak C-112/00, Schmidberger t. Oostenrijk, *Jur.* 2003, I-5659.
- HvJEG zaak C-118/00, Gervais Lasy, *Jur.* 2001, I-05063.
- HvJEG zaak C-129/00, Commissie t. Italië, *Jur.* 2003, I-14637, HvJEG zaak C-129/00, Commissie t. Italië, *Jur.* 2003, I-14637, *NJ* 2004/582 m.nt. M.R. Mok, *AB* 20004/59 m.nt. R.J.G.M. Widdershoven, *JB* 2004/72, m.nt. M.L.H.K. Claes en *SEW* 2004/37, m.nt. B.J. Drijber.
- HvJEG zaak C-210/00, Käserei Champignon Hofmeister, *Jur.* 2002, I-6453.
- HvJEG zaak C-266/00, Huber, *Jur.* 2002, I-7609.
- HvJEG zaak C-280/00, Altmark, *Jur.* 2003, I-7747.
- HvJEG zaak C-325/00, Commissie t. Duitsland, Markenqualität aus Deutschen Landen, *Jur.* 2002, I-9977,
- HvJEG zaak C-336/00, Hüber, *Jur.* 2002, I-7699.
- HvJEG gevoegde zaken, C-34 t/m 38/01, Enirisorce, *Jur.* 2003, I-4243.
- HvJEG gevoegde zaken, C-20/01 en C-28/01, Commissie t. Duitsland, *Jur.* 2003, I-3609.
- HvJEG zaak C-194/01, Commissie t. Oostenrijk, *Jur.* 2004, I-4579.
- HvJEG zaak C-198/01, Consorzio Industrie Fiammiferi, *Jur.* 2003, I-8055.
- HvJEG zaak C-224/01, Köbler, *Jur.* 2003, I-10239, *NJ* 2004, 160 m.nt. M.R. Mok, *AB* 2003, 429 m.nt. R.J.G.M. Widdershoven, *JB* 2004, 41 m.nt. M.L.H.K. Claes en *SEW* 2004/36, m.nt. J.H. Jans.
- HvJEG zaak C-271/01, COPPI, *Jur.* 2004, I-1029.
- HvJEG zaak C-278/01, Commissie t. Spanje, *Jur.* 2003, I-14141.
- HvJEG zaak C-311/01, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2003, I-13103.
- HvJEG zaak C-388/01, Commissie t. Italië, *Jur.* 2003, I-721.
- HvJEG gevoegde zaken C-397/01 t/m C-403/01, Pfeiffer, *Jur.* 2004, I-8835, *SEW* 2005/2, p. 95-99.
- HvJEG zaak C-460/01, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2005, I- 2613.
- HvJEG zaak C-494/01, Commissie t. Ierland, *Jur.* 2005, I-3331.
- HvJEG zaak C-41/02, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2004, I-11375
- HvJEG zaak C-87/02 Lotto Zero, *Jur.* 2004, I-05975.
- HvJEG zaak C-102/02, Wells, *Jur.* 2004, I-723, *M en R* 2004/2, nr. 11.
- HvJEG zaak C-113/02, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2004, I-9707
- HvJEG zaak C-127/02, Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, *Jur.* 2004, I-7405.
- HvJEG zaak C-201/02, Wells, *Jur.* 2004, I-723, *MenR* 2004/2, nr. 11.
- HvJEG zaak C-222/02, Peter Paul t. Duitsland, *Jur.* 2004, I-9425.
- HvJEG zaak C-299/02, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2004, I-9761.
- HvJEG zaak C-304/02, Commissie t. Frankrijk, *Jur.* 2005, I-6263.
- HvJEG zaak C-345/02, Pearle, *Jur.* 2004, I-07319.
- HvJEG zaak C-350/02, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2004, I-6213.
- HvJEG zaak C-441/02, Commissie t. Bondsrepubliek Duitsland, *Jur.* 2006, I-3449.
- HvJEG zaak C-105/03, Pupino, *Jur.* 2005, I-5285.
- HvJEG zaak C-157/03, Commissie t. Spanje, *Jur.* 2005, I-2911.
- HvJEG zaak C-173/03, Traghetti del Mediterraneo SpA, *Jur.* 2006, I-5177, *NJ* 2006, 543, m.nt. M.R. Mok, *AB* 2006/248 m.nt. E. Steyger, *JB* 2006/182, m.nt. N. Verheij en *SEW* 2006/120 m.nt. R. Meijer.
- HvJEG zaak C-189/03, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2004, I-9289.
- HvJEG zaak C-287/03, Commissie t. België, *Jur.* 2005, I-3761.
- HvJEG zaak C-320/03, Commissie t. Oostenrijk, *Jur.* 2005, I-9871; *M en R* 2006/2 nr. 14, m.nt. J.H. Jans.
- HvJEG zaak C-415/03, Olympic Airways, *Jur.* 2005, I-3875.
- HvJEG zaak C-422/03, Commissie t. Nederland, n.g.
- HvJEG zaak C-441/03, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2005, I-3034.
- HvJEG zaak C-451/03, Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti Srl t. Giuseppe Calafiori, *Jur.* 2006, I-02941.
- HvJEG zaak C-470/03, AGM-COS.MET, *Jur.* 2007, I-2749.
- HvJEG zaak C-503/03, Commissie t. Spanje, *Jur.* 2006, I-1049.

- HvJEG zaak C-511/03, Ten Kate, *AB* 2005, 425 m.nt. R.J.G.M. Widdershoven.
- HvJEG zaak C-528/03, Commissie t. Nederland, n.g.
- HvJEG zaak C-53/04, Marrosu en Sardino, *Jur.* 2006, I-7213.
- HvJEG zaak C-119/04, Commissie t. Italië, *Jur.* 2005, I-6885.
- HvJEG zaak C-144/04, Mangold, *Jur.* 2005, I-9981.
- HvJEG zaak C-146/04, Commissie t. Nederland, n.g.
- HvJEG zaak C-171/04, Commissie t. Nederland, n.g.
- HvJEG zaak C-177/04, Commissie t. Frankrijk, *Jur.* 2006, I-2461, *NJ* 2006, 465.
- HvJEG zaak C-180/04, Vassalo, *Jur.* 2006, I-7251.
- HvJEG gev. zaken C-282/04 en 283/04, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2006, I-9141.
- HvJEG zaak C-417/04 P, Regione Siciliana t. Commissie (HB1), *Jur.* 2006, I-3881.
- HvJEG zaak C-503/04, Commissie t. Duitsland, *Jur.* 2007, I-6153.
- HvJEG zaak C-523/04, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2007, I-3267.
- HvJEG zaak C-94/05, Emsland Stärke, *Jur.* 2006, I-2619.
- HvJEG gev. zaken C-222/05 t/m 225/05, Van der Weerd, *Jur.* 2007, I- 4233, *AB* 2007, 228 m.nt. R.J.G.M. Widdershoven en *NJ* 2007, 391 m.nt. M.R. Mok.
- HvJEG zaak C-297/05, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2007, I-7467.
- HvJEG zaak C. 438/05, International Transport Workers' Federation en Finnish Seamen's Union, *Jur.* 2007, I-10779.
- HvJEG gevoegde zaken C-7 t/m 9/06P, Beatrice e.a. t. Commissie, *Jur.* 2007, I-10357.
- HvJEG zaak C-10/06, Rafaël t. Raad (gevoegd bij C-07 t/m 09/06), *Jur.* 2007, I-10381.
- HvJEG zaak C-15/06P, Regione Siciliana t. Commissie (HB2), *Jur.* 2007, I-2591.
- HvJEG zaak C-50/06, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2007, I-4383.
- HvJEG zaak C-70/06, Commissie t. Portugal, *Jur.* 2008, n.n.g., *NJ* 2008, 238 m.nt. M.R. Mok en *AB* 2008/276, m.nt. A.J.C. de Moor-van Vught.
- HvJEG zaak C-158/06, *Jur.* 2007, I-5103, *AB* 2007, 239 m.nt. H. Griffioen & W. den Ouden (Stichting ROM-projecten).
- HvJEG zaak C-173/06, Agrover, *Jur.* 2007, I-8783.
- HvJEG zaak C-212/06, Regering van de Communauté française en Gouvernement wallon t. Gouvernement flamand, *Jur.* 2008, I-1683.
- HvJEG zaak C-246/06, Josefa Velasco Navarro, *Jur.* 2008, I-105.
- HvJEG zaak C-286/06, Impact, *Jur.* 2008, I-8025.
- HvJEG zaak C-292/06, Fernwärme Wien GmbH, *Jur.* 2008, I-2339.
- HvJEG gevoegde zaken C-383/06 t/m C-385/06, Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening (C-383/06) en Gemeente Rotterdam (C-384/06) t. Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant (C-385/06) t. Algemene Directie voor de Arbeidsvoorziening, *AB* 2008, 207 m.nt. W. den Ouden, *NJ* 2008/349 m.nt. M.R. Mok en *RvdW* 2008, 477.
- HvJEG zaak C-398/06, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2008, I-56.
- HvJEG zaak C-15/06 P, Regione Siciliana t. Commissie (HB), *Jur.* 2007, II-168.
- HvJEG zaak C-455/06, Heemskerk en Schaap t. het Productschap, *AB* 2009/14, m.nt. R.J.G.M. Widdershoven.
- HvJEG zaak C-489/06, Commissie t. Helleense Republiek, *Jur.* 2009, I-1797.
- HvJEG zaak C-92/07, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2010, I-3683.
- HvJEG zaak C-121/07, Commissie t. Frankrijk, *Jur.* 2008, I-09159,
- HvJEG gevoegde zaken C-152/07 t/m C-154/07, Arcor e.a., *AB* 2008, 268, m.nt. H. van Eijken & R. Ortlep.
- HvJEG zaak C-230/07, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2008, I-144.
- HvJEG zaak C-249/07, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2008, I-174.
- HvJEG zaak C-300/07, Hans en Christophoros Oymanns GbR, Orthopädie Schuhtechnik t. AOG Rheinland/Hamburg, *Jur.* 2009, I-4779.
- HvJEG zaak C-369/07, Commissie t. Griekenland, *Jur.* 2009, I-05703
- HvJEG zaak C-445/07P en C-455/07P, *Jur.* 2009, I-7993.
- HvJEG zaak C-416/07, Commissie t. Helleense Republiek, *Jur.* 2009, I-7883.
- HvJEG zaak C-521/07, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2009, I-4873.

HvJEG zaak C-568/07, Commissie t. Griekenland, *Jur.* 2009, I-4505.
 HvJEG zaak C-109/08, Commissie t. Griekenland, *Jur.* 2009, I-4657.
 HvJEG zaak C-154/08, Commissie t. Spanje, *Jur.* 2009, I-187.
 HvJEG zaak C-160/08, Commissie t. Bondsrepubliek Duitsland, *Jur.* 2010, I-3713.
 HvJEG zaak C-232/08, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2009, I-166.
 HvJEG zaak C-255/08, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2009, I-167.
 HvJEG zaak C-297/08, Commissie t. Italië, *Jur.* 2010, I-1749.
 HvJEG zaak C-334/08, Commissie t. Italië, *Jur.* 2010, I-6869.
 HvJEG zaak C-456/08, Commissie t. Ierland, *Jur.* 2010, I-859.
 HvJEG zaak C-41/09, Commissie t. Nederland, n.n.g.
 HvJEG zaak C-79/09, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2010, I-40.
 HvJEG zaak C-157/09, Commissie t. Nederland, n.g.
 HvJEG zaak C-192/09, Commissie t. Nederland, n.n.g.
 HvJEU zaak C-243/09, Fuß I, *AB* 2011/72, m.nt. R.J.G.M. Widdershoven.
 HvJEU zaak C-407/09, Commissie t. Griekenland, n.n.g.
 HvJEU zaak C-429/09, Fuß II, *AB* 2011/73, m.nt. R.J.G.M. Widdershoven.
 HvJEU zaak C-496/09, Commissie t. Italië, *Jur.* 2011, n.n.g.
 HvJEU zaak C-542/09, Commissie t. Nederland, n.n.g.
 HvJEU zaak C-53/10, Land Hessen, *AB* 2011/322, m.nt. R. Ortlep & M.J.M. Verhoeven.
 HvJEU zaak C-233/10, Commissie t. Nederland, *Jur.* 2010, I-170.
 HvJEU zaak C-282/10, Dominguez/Centre Ouest Atlantique, *NJ* 2012/154, m.nt. M.R. Mok, *AB* 2012/48 m.nt. R.J.G.M. Widdershoven, *NJB* 2012/404.
 HvJEU zaak C-368/10, Commissie t. Nederland, n.n.g.
 HvJEU zaak C-508/10, Commissie t. Nederland, n.n.g.
 HvJEU zaak C-576/10, Commissie t. Nederland (lopende zaak)
 HvJEU zaak C-65/11, Commissie t. Nederland (lopende zaak)

Mededelingen

1. Mededeling van de Commissie van 5 juni 1996, *Memorandum on applying Article 171 of the CE Treaty*, *Official Journal* 1996, C242, p. 6.
2. Mededeling van de Commissie van 28 februari 1997, *Information from the Commission – Method of calculating the penalty payments provided for pursuant to Article 171 of the EC Treaty*, *Official Journal* 1997, C63, p. 6.
3. Mededeling van de Commissie van 20 december 2002 (gecorrigeerd bij 15 mei 2003), 'Mededeling over de verbetering van de controle op de toepassing van het gemeenschapsrecht', COM(2002)725def.
4. Mededeling van de Commissie aan het EP en de Raad, 'De respectieve verantwoordelijkheden van de lidstaten en de Commissie bij het gedeeld beheer van de structuurfondsen en het Cohesiefonds. Bestaande situatie en vooruitzichten voor de nieuwe programmeerperiode na 2006', COM(2004)580def.
5. Mededeling van de Commissie van 13 december 2005, 'Mededeling over de toepassing van artikel 228 van het EG-verdrag (boetebeleid)' SEC(2005)1658.
6. Mededeling van de Commissie van 5 september 2007, 'Een Europa van resultaten – Toepassing van het Gemeenschapsrecht', COM(2007)502def.
7. *Annual report of the Commission on the monitoring of the application of Community Law* (2007), COM(2008)777fin.
8. Mededeling van de Commissie aan het EP, de Raad en de Rekenkamer, 'Een actieplan ter versterking van de toezichthoudende rol van de Commissie in het kader van het gedeeld beheer van structurele acties', COM(2008)97def.
9. *Commission staff working document accompanying the 25th annual report on monitoring the application of community law* (2007) – *Situation in the different sectors*, SEC(2008)2854.
10. Mededeling van de Commissie, SEC(2010)923/3: 'Application of Article 260 of the Treaty on the Functioning of the European Union. Up-dating of data used to calculate lump sum and penalty payments to be proposed by the Commission to the Court of Justice in infringement proceedings'.
11. Mededeling van de Commissie 'Updating of data used to calculate lump sum and penalty payments in infringement proceedings', SEC(2011)1024.

Persberichten

1. Persbericht 23 november 2006 *France has fully met Court fisheries obligations – no further financial penalty*.
2. Persbericht IP/07/94.

EP

Verslag van de Commissie Juridische Zaken Europees Parlement (Rapport Frassoni) van 23 november 2007 met kenmerk A6-0462/2007.

RAAD VAN EUROPA

Can excessive length of proceedings be remedied?, Venice Commission, Collection Science and technique of democracy, No. 44, Council of Europe Publishing 2007.

ECRM

ECRM 10 december 1976, X. t. Verenigd Koninkrijk, application no 6958/75 p. 103-105.
ECRM 12 oktober 1978, X. B.V. t. Nederland, *D&R* 15, 133-136.
ECRM 12 mei 1980, X. t. Duitsland (8363/78) *D&R* 20, 163.
ECRM 28 juni 1995, Consejo General de Colegios Oficiales de Economistas de Espana t. Spanje, DR 82-d.
ECRM 8 september 1997, RENFE t. Spanje, *D&R* 1990-B.

EHRM

EHRM 19 mei 1976, Brüggemann en Scheuten t. Duitsland, *DR* 5, p. 103-116.
EHRM 18 januari 1978, Ierland t. Verenigd Koninkrijk, *Series A*, no. 25.
EHRM 13 juni 1979, Marckx t. België, *NJ* 1980, 462, m.nt. E.A. Alkema.
EHRM 10 maart 1980, König t. Duitsland, no. 6232/73.
EHRM 23 juni 1981, Le Compte, Van Leuven en De Meyere t. België, no. 6878/75 en 7238/75.
EHRM 13 augustus 1981, Young, James & Webster t. Verenigd Koninkrijk, *Serie A*, no. 55.
EHRM 25 februari 1982, Campbell en Cosans t. het Verenigd Koninkrijk, *Series A* no. 48.
EHRM 25 maart 1983, Silver e.a. t. Verenigd Koninkrijk, *Series A* no. 61, p. 42.
EHRM 13 juli 1983, Zimmermann en Steiner t. Zwitserland, *Series A* no. 66.
EHRM 23 november 1983, *Series A* no. 70.
EHRM 26 maart 1985, X. en Y. t. Nederland, *Series A*, no. 91.
EHRM 28 mei 1985, Abdulaziz, Cabales en Balkandale, no. 9214/80 9473/81 9474/81.
EHRM 23 oktober 1985, Bentham t. Nederland, no. 8848/80.
EHRM 8 juli 1986, Lingens t. Oostenrijk, *Series A*, no. 103.
EHRM 14 september 1987, De Cubber t. België, no. 9186/80.
EHRM 14 september 1987, Gillow t. Verenigd Koninkrijk, no. 9063/80.
EHRM 28 oktober 1987, Inze t. Oostenrijk, no. 8695/79.
EHRM 26 oktober 1988, Martins Moreira t. Portugal, *Series A* no. 143.
EHRM 28 juni 1990, Mats Jacobsson t. Zweden, no. 11309/84.
EHRM 29 november 1991, Vermeire t. België, *NJCM-Bulletin* 1992, p. 673 e.v., m.nt. P. Lemmens.
EHRM 26 juni 1992, Drozd en Janousek t. Frankrijk, *Series A* no. 240.
EHRM 27 november 1992, Olsson t. Zweden, *NJCM-Bulletin* 1988, p. 362 e.v. m.nt. J.G.C. Schokkenbroek.
EHRM 25 maart 1993, Costello-Roberts t. Verenigd Koninkrijk, *NJ* 1995, 725, m.nt. E.A. Alkema.
EHRM 27 oktober 1993, Dombo Beheer Nederland B.V. *Series A*, Vol. 274, *NJ* 1994, 534 m.nt. H.J. Simons & E.J. Dommering en *NJCM-Bulletin* 1994, p. 695 m.nt. T. Sterk.
EHRM 23 november 1993, A. T. Frankrijk, *Series A* No. 277-B.
EHRM 9 december 1994, López-Ostra t. Spanje, no. 16798/90.
EHRM 9 december 1994, Stran Greek Refineries en Stratis Andreadis t. Griekenland, *NJ* 1996, 592, m.nt. E.J. Dommering.
EHRM 9 december 1994, the Holy Monasteries t. Griekenland, *Series A* no. 301/a.
EHRM 19 december 1994, Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs en Gubi t. Oostenrijk.

- EHRM 10 februari 1995, *Allenet de Ribemont* t. Frankrijk, no. 15175/89.
- EHRM 23 maart 1995, *Loizidou* t. Turkije (preliminary), *Series A* no. 310.
- EHRM 31 oktober 1995, *Papamichalopoulos* t. Griekenland, *Series A* no. 330-B.
- EHRM 27 maart 1996, *William Goodwin* t. Verenigd Koninkrijk, *Series A* nr. 308 en *NJ* 1996, 577 m.nt. E.J. Dommering onder HR 10 mei 1996, *NJ* 1996, 578.
- EHRM 18 december 1996, *Aksoy* t. Turkije, no. 21987/93.
- EHRM 21 februari 1997, *Guillemin* t. Frankrijk, no. 19632/92.
- EHRM 16 december 1997, *Canea Catholic Church* t. Griekenland, *Reports* 1997.
- EHRM 9 juni 1998, *Teixeira de Castro* t. Portugal, no. 25829/94.
- EHRM 24 juli 1998, *Mentes e.a.* t. Turkije, no. 23186/94.
- EHRM 28 oktober 1998, *Osman* t. Verenigd Koninkrijk, *NJ* 2000, 134 m.nt. E.A. Alkema.
- EHRM 15 september 1998, *The Province of Bari, Francesco Sorrentino and Teresa Messeni Nemagna* t. Italië, appl.no. 41877/98.
- EHRM 8 juli 1999, *Cakici* t. Turkije, no. 23657/94.
- EHRM 28 oktober 1999, *Wille* t. Liechtenstein, *NJ* 2002, 53 m.nt. E.A. Alkema.
- EHRM 23 november 1999, *Gemeente Antilly (onderdeel van Gemeente Argilly)* t. Frankrijk, *ECHR* 1999-VIII.
- EHRM 8 december 1999, *Özdep* t. Turkije, no. 23885/94.
- EHRM 21 december 1999, *Demirtepe* t. Frankrijk, *EHRC* 2000/17, m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 16 februari 2000, *Amann* t. Zwitserland, *EHRC* 2000/31 m.nt. E. Brems.
- EHRM 3 maart 2000, *Krcmár* t. Tsjechië, 35376/97.
- EHRM 28 maart 2000, *Kilic* t. Turkije, *EHRC* 2000/37, m.nt. A.W. Heringa.
- EHRM 4 april 2000, *Witold Litwa* t. Polen, *EHRC* 2000/40, m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 6 april 2000, *Comingersoll SA* t. Portugal, no. 35382/97.
- EHRM 27 april 2000, *K. en T.* t. Finland, *EHRC* 2000/49, m.nt. E. Brems.
- EHRM 18 mei 2000, *Velikova* t. Bulgarije, *EHRC* 2000/57, m.nt. J.H. Gerards.
- EHRM 20 mei 2000, *Dulaurans* t. Frankrijk, no. 34553/97.
- EHRM 13 juli 2000, *Elsholz* t. Duitsland, no. 25735/94.
- EHRM 25 juli 2000, *Smith en Grady* t. Verenigd Koninkrijk, *ECHR* 1999-VI.
- EHRM 10 oktober 2000, *Larange* t. Frankrijk, *EHRC* 2000/85 m.nt. H.L. Janssen.
- EHRM 26 oktober 2000, *Kudla*, *AB* 2001, 275 m.nt. L.F.M. Verhey en *NJCM-Bulletin* 2001, p. 71.
- EHRM 21 december 2000, *Egmez* t. Cyprus, *EHRC* 2001/13, m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 1 februari 2001, *Ayuntamiento de Mula* t. Spanje, *ECHR* 2001-I.
- EHRM 27 februari 2001, *Luca* t. Italië, *ECHR* 2001-II.
- EHRM 13 februari 2001, *Krombach* t. Frankrijk, *EHCR* 2001/22 m.nt. A.W. Heringa.
- EHRM 20 maart 2001, *Köksal* t. Nederland, *EHRC* 2001/33 m.nt. G. de Jonge.
- EHRM 22 maart 2001, *K.-H.W.* t. Duitsland, *EHRC* 2001/31, m.nt. H.L. Janssen.
- EHRM 3 mei 2001, *Kamer van Koophandel*, *EHRC* 2001/44 m.nt. A.W. Heringa.
- EHRM 4 mei 2001, *Kelly e.a.* t. Verenigd Koninkrijk, *EHRC* 2001/40, m.nt. J.H. Gerards.
- EHRM 7 mei 2001, *Danderyds Kommun* t. Zweden, no. 52559/99, n.g.
- EHRM 10 mei 2001, *Z. e.a.* t. Verenigd Koninkrijk, *EHRC* 2001/46, m.nt. E. Brems.
- EHRM 19 juni 2001, *Kreuz* t. Polen, *EHRC* 2001/54, m.nt. A.W. Heringa.
- EHRM 26 juni 2001, *Akman* t. Turkije, *ECHR* 2001-VI.
- EHRM 28 juni 2001, *V.g.T.* t. Zwitserland, *EHRC* 2001/55, m.nt. L.F.M. Verhey.
- EHRM 24 juli 2001, *Van Nus* t. Nederland, no. 37538/97, n.g.
- EHRM 26 juli 2001, *Ilijkov* t. Bulgarije, no. 33977/96.
- EHRM 12 december 2001, *Bankovic e.a.* t. België en 17 andere verdragsstaten, *EHRC* 2002/13 m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 21 december 2001, *K.K.C.* t. Nederland, *EHRC* 2002/10.
- EHRM 21 december 2001, *Rinzivillo* t. Italië, *EHRC* 2001/14 m.nt. H.L. Janssen.
- EHRM 29 januari 2002, *Auerbach* t. Nederland, *NJCM-Bulletin* 2002, nr. 8, p. 1020 e.v. m.nt. T. Barkhuysen.
- EHRM 29 januari 2002, *Arends* t. Nederland, appl.no. 45618/99.
- EHRM 14 maart 2002, *Paul en Audrey Edwards* t. Verenigd Koninkrijk, *EHRC* 2002/36, m.nt. G. de Jonge.

- EHRM 26 maart 2002, Société Comabat t. Frankrijk, no. 51818/99.
- EHRM 16 april 2002, Stés Colas Est e.a. t. Frankrijk, *EHRC* 2002/46, m.nt. H.L. Janssen.
- EHRM 4 juni 2002, Wessels-Bergervoet t. Nederland, *EHRC* 2002/60, m.nt. M. Driessen.
- EHRM 11 juni 2002, Selim Sadak t. Turkije, *EHRC* 2002/61, m.nt. A.W. Heringa.
- EHRM 18 juni 2002, Öneriyildiz t. Turkije, *EHRC* 2002/64, m.nt. H.L. Janssen.
- EHRM 18 juni 2002, Woonbron, *NJB* 2002, nr. 35, *NJCM-Bulletin* 2003, nr. 6, p. 785-789, m.nt. L.F.M. Verhey.
- EHRM 2 juli 2002, Motais de Narbonne t. Frankrijk, *EHRC* 2002/71, m.nt. J.G.C. Schokkenbroek.
- EHRM 11 juli 2002, Christine Goodwin, *NJCM-Bulletin* 2003/3b, p. 330-341 m.nt. P. van Dijk
- EHRM 26 november 2002, E.e.a. t. Verenigd Koninkrijk, *EHRC* 2003/4, m.nt. H.L. Janssen.
- EHRM 17 december 2002, Venema t. Nederland, *EHRC* 2003/17.
- EHRM 8 april 2003, M.M. t. Nederland, *EHRC* 2003/45 m.nt. G. Mols.
- EHRM 10 april 2003, Mehemi t. Frankrijk, *EHRC* 2003/49, m.nt. A.M.L. Jansen.
- EHRM 29 april 2003, MacGlinchy e.a. t. Verenigd Koninkrijk, *EHRC* 2003/51, m.nt. G. de Jonge.
- EHRM 6 mei 2003, Appleby e.a. t. Verenigd Koninkrijk, *EHRC* 2003/55 en *AB* 2004, 319 m.nt. A.E. Schilder & J.G. Brouwer en *NJCM-Bulletin* 2005, p. 416 m.nt. R.J. Uhl.
- EHRM 6 mei 2003, Tahsin Acar t. Turkije, *EHRC* 2003/53, m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 8 juli 2003, Lyons e.a. t. Verenigd Koninkrijk, *NJ* 2005/195 m.nt. E.A. Alkema.
- EHRM 8 juli 2003, Hatton e.a. t. Verenigd Koninkrijk, *AB* 2003, 445, m.nt. A. Woltjer.
- EHRM 15 juli 2003, Ernst e.a. t. België, *EHRC* 2003/76, m.nt. V.V.R. van Bogaert.
- EHRM 23 september 2003, Radio France e.a. t. Frankrijk, appl. no. 53984/00.
- EHRM 25 september 2003, Vasileva t. Denemarken, *EHRC* 2003/88, m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 23 oktober 2003, Baars t. Nederland, *EHRC* 2003/97, m.nt. G. Mols.
- EHRM 28 oktober 2003, Steur t. Nederland, *EHRC* 2003/96 m.nt. T. Spronken.
- EHRM 31 oktober 2003, *NJ* 2005, 196 m.nt. E.A. Alkema.
- EHRM 27 januari 2004, H.A.L. t. Finland, *EHRC* 2004/30, m.nt. A.M.L. Jansen.
- EHRM 3 februari 2004, Menher t. Frankrijk, *EHRC* 2004/25, m.nt. F. Fernhout.
- EHRM 8 april 2004, Assanidze t. Georgië, *EHRC* 2004/52 m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 8 juli 2004, Ilaşcu e.a. tegen Moldavië en Rusland, *EHRC* 2004/85 m.nt. M. Gondek.
- EHRM 13 juli 2004, Pla en Puncernau t. Andorra, *EHRC* 2004/87, m.nt. E. Brems en *NJ* 2005, 508, m.nt. J. de Boer.
- EHRM 5 oktober 2004, Presidential Party of Mordovia t. Rusland, *EHRC* 2004/101, m.nt. J.L.W. Broeksteeg.
- EHRM 26 oktober 2004, Hutten t. Nederland, no. 56698/00, n.g.
- EHRM 9 november 2004, Del Latte t. Nederland, *EHRC* 2005/2, m.nt. F. Fernhout.
- EHRM 10 november 2004, Pizzati t. Italië, *EHRC* 2005/22, *AB* 2005, 257 m.nt. T. Barkhuysen, *JB* 2005, 1 m.nt. A.M.L. Jansen en *EHRC* 2005/22 m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 16 november 2004, Moreno Gomez t. Spanje, *EHRC* 2008/85, m.nt. C. Backes en *AB* 2004, 453, m.nt. T. Barkhuysen.
- EHRM 18 november 2004, Prokovich t. Rusland, *EHRC* 2005/8, m.nt. C.A. Adriaansens.
- EHRM 30 november 2004, Öneriyildiz, *AB* 2005, 43 m.nt. A.J.Th. Woltjer.
- EHRM 21 december 2004, Palek en Derkach t. Oekraïne, no. 34297/02 en 39574/02.
- EHRM 15 februari 2005, Steel en Morris t. Verenigd Koninkrijk, *EHRC* 2005/37, m.nt. J.H. Gerards.
- EHRM 1 maart 2005, Woś t. Polen, *AB* 2006, 258 m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik.
- EHRM 18 maart 2005, *NJ* 2005, 201 m.nt. E.A. Alkema.
- EHRM 31 mei 2005, Akdeniz t. Turkije, no. 25165/94.
- EHRM 7 juni 2005, Kilinc t. Turkije, *EHRC* 2005/79.
- EHRM 16 juni 2005, Storck t. Duitsland, *EHRC* 2005/82, m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 26 juli 2005, Siliadin t. Frankrijk, *EHRC* 2005/103, m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 28 september 2005, Broniowski t. Polen, *EHRC* 2005/110 m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 29 september 2005, Van Houten t. Nederland, no. 25149/03.
- EHRM 6 oktober 2005, Lucenda t. Slovenië, *EHRC* 2005/114 m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 11 oktober 2005, Sychev t. Oekraïne, no. 4773/02.
- EHRM 10 november 2005, Ramsahai t. Nederland, *EHRC* 2005/124.

- EHRM 15 november 2005, *Pye Ltd.*, *EHRC* 2006/4, m.nt. J.M. Milo.
- EHRM 23 maart 2006, *Van Vondel* t. Nederland, *EHRC* 2006/80 m.nt. S.C. Loeffen.
- EHRM 29 maart 2006, *Scordino* t. Italië, *EHRC* 2006/61 m.nt. J. van der Velde en *AB* 2006, 294 m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik.
- EHRM 8 juni 2006, *Sürmeli* t. Duitsland, *EHRC* 2006/100 m.nt. A.M.L. Jansen.
- EHRM 8 juni 2006, *Woś* t. Polen, *EHRC* 2006/99.
- EHRM 19 juni 2006, *Hutten-Czapska* t. Polen, *EHRC* 2006/106 m.nt. C.A. Adriaansens.
- EHRM 4 juli 2006, *Zarb* t. Malta, *EHRC* 2006/108, m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 6 juli 2006, *Salah* t. Nederland, *AB* 2007, 76 m.nt. B.P. Vermeulen en *EHRC* 2007/36 m.nt. A.J. Th. Woltjer.
- EHRM 6 juli 2006, *Baybasin* t. Nederland, *EHRC* 2006/116 m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 18 juli 2006, *Keegan* t. Verenigd Koninkrijk, *EHRC* 2006/119, m.nt. G.E. Van Maanen.
- EHRM 26 september 2006, *Wainwright* t. Verenigd Koninkrijk, *EHRC* 2006/130, m.nt. G. de Jonge.
- EHRM 26 september 2006, *Fleri Soler* en *Camilleri* t. Malta, *EHRC* 2006/138 m.nt. C.A. Adriaansens.
- EHRM 26 september 2006, *Campoloro*, *AB* 2007, 83 m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik.
- EHRM 4 oktober 2006, *Association SOS Attentats* en *de Boëry* t. Frankrijk, *EHRC* 2006/139.
- EHRM 5 oktober 2006, *Trocellier* t. Frankrijk, *EHRC* 2007/23, m.nt. A.C. Hendriks.
- EHRM 2 november 2006, *Giacomelli* t. Italië, *EHRC* 2007/7, m.nt. M. Peeters en *AB* 2008, 23 m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik.
- EHRM 30 november 2006, *Veraart* t. Nederland, *EHRC* 2007/17 m.nt. J.H. Gerards.
- EHRM 7 december 2006, *Österreichischer Rundfunk* t. Oostenrijk, no. 35841/02.
- EHRM 11 januari 2007, *Salah Sheekh* t. Nederland, *AB* 2007, 76 m.nt. B.P. Vermeulen en *EHRC* 2007/36 m.nt. A. Woltjer.
- EHRM 11 januari 2007, *Kuznetsov* e.a. t. Rusland, no. 184/02.
- EHRM 8 maart 2007, *Salah* t. Nederland no. 8196/02.
- EHRM 15 mei 2007 (Grand Chamber), *Ramsahai* e.a. t. Nederland, *EHRC* 2007/83, m.nt. G. de Jonge.
- EHRM 29 juni 2007, *Folgerø* e.a. t. Noorwegen, *Reports* 2007-III.
- EHRM 5 juli 2007, *Sara Lind Eggertsdóttir* t. IJsland, *EHRC* 2007/115 m.nt. M.F.J.M. de Werd.
- EHRM 19 juli 2007, *Krasov* en *Skuratov* t. Rusland, *EHRC* 2007/118 m.nt. J.L.W. Broeksteeg.
- EHRM 26 juli 2007, *Peev* t. Bulgarije, *EHRC* 2007/120, m.nt. H.L. Janssen.
- EHRM 30 augustus 2007, *Pye* t. Verenigd Koninkrijk, *EHRC* 2007/122, m.nt. J.M. Milo.
- EHRM 7 september 2007, *Baybasin* t. Nederland, *AB* 2007/77 m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik.
- EHRM 11 september 2007, *L.* t. Litouwen, *EHRC* 2007/131.
- EHRM 4 oktober 2007, *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT)* t. Zwitserland, *EHRC* 2007/140, m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 25 oktober 2007, *Van Vondel* t. Nederland, *EHRC* 2007/145, m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 4 december 2007, *Dickson* t. Verenigd Koninkrijk, *EHRC* 2008/13 m.nt. E. Brems en *NJCM-bulletin* 2008, p. 393 m.nt. A.C. Hendriks & F.M.J. den Houdijker.
- EHRM 13 december 2007, *Islamic Republic of Iran Shipping Lines* t. Turkije, *EHRC* 2008/24.
- EHRM 20 december 2007, *El Majjaoui* en *Stichting Touba Moskee* t. Nederland, *EHRC* 2007/36 m.nt. A.J. Th. Woltjer.
- EHRM 23 januari 2008 (GK), *Saadi* t. Italië, *JV* 2008/131 m.nt. J. Wouters.
- EHRM 5 februari 2008, *Ramanauskas* t. Litouwen, *EHRC* 2008/51, m.nt. T. Spronken.
- EHRM 15 februari 2008, *Arvanitaki-Roboti* e.a. t. Griekenland, *EHRC* 2008/56 m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 26 februari 2008, *Fägerskiöld* t. Zweden, *AB* 2008/225, m.nt. T. Barkhuysen.
- EHRM 27 maart 2008, *Shtukatur* t. Rusland, *EHRC* 2008/74, m.nt. C. Forder.
- EHRM 1 april 2008, *Valentin Dumitrescu* t. Roemenië, appl.no. 36820/02.
- EHRM 2 april 2008, *Kemp* e.a. t. Luxemburg, *EHRC* 2008/78 m.nt. R. Fernhout.
- EHRM 10 april 2008, *Wasserman* t. Rusland, *EHRC* 2008/76, m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 28 april 2008, *Hutten-Czapska* t. Polen, *EHRC* 2008/87, m.nt. J. van der Velde.

- EHRM 29 april 2008, Burden en Burden tegen het Verenigd Koninkrijk, *EHRC* 2008, 90 m.nt. J.H. Gerards, *AB* 2008/213 m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik, *NJ* 2008/306 m.nt. E.A. Alkema en *NJCM-bulletin* 2008, nr. 7, p. 1018 e.v. m.nt. J. Uzman.
- EHRM 24 juni 2008, Adamsons t. Letland, *EHRC* 2008/98, m.nt. J.L.W. Broeksteeg.
- EHRM 17 juli 2008, Kaic e.a. t. Kroatië, *EHRC* 2008/115.
- EHRM 8 juli 2008, The Georgian Labour Party t. Georgië, *EHRC* 2008/122 m.nt. J.L.W. Broeksteeg.
- EHRM 12 november 2008, Demir en Baykara t. Turkije, *EHRC* 2009/4, m.nt. F. Dorssemont & J.H. Gerards.
- EHRM 18 november 2008, Tanase en Chirtoaca t. Moldavië, *EHRC* 2009/5, m.nt. J.L.W. Broeksteeg.
- EHRM 16 december 2008, Khurshid Mustafa en Tarzibachi t. Zweden, *EHRC* 2009/17, m.nt. J.H. Gerards en *AB* 2009/268, m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik.
- EHRM 8 januari 2009, Iribarren Pinillos t. Spanje, *EHRC* 2009/27 m.nt. M.K.G. Tjepkema.
- EHRM 15 januari 2009, Tomašić e.a. t. Kroatië, *NJ* 2009, 544 m.nt. P.J. Boon.
- EHRM 27 januari 2009, Luganskvugillya t. Oekraïne, no. 23938/05.
- EHRM 3 maart 2009, M.C.E.A. Voorhuis t. Nederland, no. 28692/06, n.g.
- EHRM 5 maart 2009, Colak en Tsakiridis t. Duitsland, *EHRC* 2009/53, m.nt. A.C. Hendriks.
- EHRM 17 maart 2009, Houtman en Meeús t. België, no. 22945/07.
- EHRM 28 mei 2009, Bigaeva t. Griekenland, no. 26713/05.
- EHRM 2 juni 2009, Codarcea t. Roemenië *GJ* 2009/98, m.nt. A.C. Hendriks.
- EHRM 11 juni 2009, Petkov e.a. t. Bulgarije, *EHRC* 2009/98 m.nt. J.L.W. Broeksteeg.
- EHRM 16 juni 2009, Alfred Mol t. Nederland, no. 10470/07, n.g.
- EHRM 30 juni 2009, Van Hout t. Nederland, no. 20500/07, n.g.
- EHRM 8 oktober 2009, Maksimov t. Azerbeidzjan, *EHRC* 2010/4 m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 15 oktober 2009, Prezec t. Kroatië, *EHRC* 2010/6 m.nt. G. Mols.
- EHRM 3 november 2009, Lautsi e.a. t. Italië, *EHRC* 2010/8 m.nt. H.M.T.D. ten Napel.
- EHRM 19 november 2009, Tonchev t. Bulgarije, *EHRC* 2010/12 m.nt. R. van de Westelaken.
- EHRM 23 maart 2010, Krops t. Nederland, no. 26748/07, n.g.
- EHRM 29 maart 2010, Medvedyev e.a. t. Frankrijk, *EHRC* 2010/63 m.nt. J. van der Velde.
- EHRM 18 mei 2010, Roovers t. Nederland, no. 22523/08, n.g.
- EHRM 18 mei 2010, Elci t. Nederland, no. 20528/07, n.g.
- EHRM 18 mei 2010, Çuban t. Nederland, no. 31103/06, n.g.
- EHRM 20 mei 2010, Lolas t. Kroatië, *EHRC* 2010/88 m.nt. G.J. van der Heide.
- EHRM 14 september 2010, Sanoma uitgevers t. Nederland, *EHRC* 2010/136 m.nt. W.F. Korthals Altes.
- EHRM 6 oktober 2010, Hirst t. Verenigd Koninkrijk, *EHRC* 2005/115, m.nt. J.L.W. Broeksteeg.
- EHRM 12 oktober 2010, Siewnath t. Nederland, no. 23784/08, n.g.
- EHRM 21 oktober 2010, Saliyev t. Rusland, *EHRC* 2011/15 m.nt. C. de Kruif.
- EHRM 9 november 2010, Demirbas t. Turkije, *EHRC* 2011/31, m.nt. J.L.W. Broeksteeg en *AB* 2012/21 m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik.
- EHRM 18 maart 2011, Lautsi e.a. t. Italië, *EHRC* 2011/86 m.nt. Ch. Samkalden & P.B.C.D.F. van Sasse van Ysselt.
- EHRM 5 april 2011, Nelissen t. Nederland, no. 6051/07, n.g.
- EHRM 21 juli 2011, Fabris t. Frankrijk, *EHRC* 2011/139.
- EHRM 14 februari 2012, Romet t. Nederland, *EHRC* 2012/87 m.nt. M.M. Groothuis.
- EHRM 23 februari 2012, Hirsi t. Italië, *EHRC* 2012/91, m.nt. A. Terlouw & H. Pankratz.
- EHRM 27 maart 2012, Mannai t. Italië, *EHRC* 2012/131 m.nt. E. Rieter.

HR

- HR 15 december 1915, *NJ* 1916, p. 407.
- HR 3 maart 1919, *NJ* 1919, p. 371.
- HR 20 maart 1924, *NJ* 1924, 511.
- HR 20 november 1924, *NJ* 1925, p. 89-91.
- HR 24 januari 1930, *NJ* 1930, 299 m.nt. E.M. Meijers.

- HR 24 mei 1935, *NJ* 1935, p. 1497 m.nt. E.M. Meijers.
- HR 16 juni 1950, Haarlemmermeerse woonruimtevoordering, *NJ* 1951, 653 m.nt. D.J. Veegens en *Arb*, p. 910.
- HR 28 november 1952, *NJ* 1953, 800 m.nt. D.J. Veegens.
- HR 6 april 1979, Knabbel en Babbel, *NJ* 1980, 34 m.nt. C.J.H. Brunner, *AB* 1979, 356 m.nt. J.R. Stellinga en *RvdW* 1979, nr. 59.
- HR 25 november 1983, *NJ* 1984, 297 m.nt. W.H. Heemskerk.
- HR 10 februari 1984, *NJ* 1985, 102, m.nt. M. Scheltema en *RvdW* 1984, 46.
- HR 9 mei 1986, Keulen BV/Bouwfonds Limburgse Gemeenten, *NJ* 1986, 792, m.nt. W.C.L. van der Grinten
- HR 9 mei 1986, Staat/Van Gelder, *NJ* 1987, 252 M. van Scheltema, *BNB* 1986/300 m.nt. H.J. Hofstra en *AB* 1986, 429 m.nt. F.H. van der Burg.
- HR 30 mei 1986, *NJ* 1986, 688.
- HR 26 september 1986 (Hoffman-La Roche), *NJ* 1987, 253 m.nt. M. Scheltema.
- HR 1 mei 1987, *AB* 1987, 370, m.nt. F.H. van der Burg, *NJ* 1988, 949 m.nt. M. Scheltema, *Gst.* 1988/6852, p. 133 m.nt. L.J.A. Damen
- HR 13 mei 1988, *AB* 1988, 468, m.nt. F.H. van der Burg en *NJ* 1989, 896, m.nt. W. Konijnenbelt.
- HR 14 april 1989, *AB* 1989, 207, m.nt. F.H. van der Burg.
- HR 26 januari 1990, *AB* 1990, 251, m.nt. F.H. van der Burg.
- HR 31 mei 1991 (Van Gog/Nederweert), *NJ* 1993, 112, m.nt. C.J.H. Brunner.
- HR 11 oktober 1991, *NJ* 1993, 165, m.nt. C.J.H. Brunner en C en *RvdW* 1991, nr. 218.
- HR 10 april 1992, *NJ* 1992, 446.
- HR 25 september 1992, *AB* 1993, 131, *NJ* 1994, 767 en *Gst.* (1992)69553, p. 620 m.nt. H.Ph.J.A.M. Hennekens.
- HR 16 oktober 1992, *NJ* 1993, 638 m.nt. M. Scheltema en *AB* 1993, 40 m.nt. F.H. van der Burg.
- HR 11 december 1992, Vlissingen/Rize, *NJ* 1994, 639.
- HR 7 mei 1993, *NJ* 1995, 259, m.nt. E.A. Alkema, *AB* 1993, 440 m.nt. T. Loenen en *NJCM-Bulletin* 1993, p. 694-699 m.nt. A.W. Heringa.
- HR 22 oktober 1993, Staat/Magnus, *NJ* 1995, 717.
- HR 2 september 1994, *NJ* 1995, 660 m.nt. R.A. Morzer Bruyns.
- HR 7 oktober 1994, Zomerhuisjes, *NJ* 1995, 719.
- HR 8 december 1995, *NJ* 1997, 163.
- HR 19 januari 1996, *NJ* 1997, 201 m.nt. J.B.J.M. ten Berge en *Gst.* 1996-7035, 4.
- HR 10 mei 1996, *NJ* 1996, 578.
- HR 28 juni 1996, *NJ* 1997, 102 m.nt. J.W. Zwemmer.
- HR 28 maart 1997, *NJ* 1998, 418 m.nt. J.B.J.M. ten Berge.
- HR 11 oktober 1996, *NJ* 1997, 165 m.nt. M. Scheltema, *AB* 1997, 1 m.nt. Th.G. van der Drupsteen en *JB* 1997, 241 m.nt. E.V.D.L.
- HR 15 januari 1999, Van der Endt/Staat, *NJ* 1999, 306.
- HR 17 december 1999, *AB* 2000, 89 m.nt. P.J.J. van Buuren.
- HR 14 april 2000, *AB* 2001, 135, m.nt. T. A. van Kampen.
- HR 19 mei 2000, *NJ* 2000, 639 m.nt. A.R. Bloembergen, *JB* 2000, 175 m.nt. G.E. van Maanen en *Gst.* 7125, 3, p. 422 (m. naschr. H. Heemskerk).
- HR 16 november 2001, *NJ* 2002, 469, m.nt. T. Koopmans & E.A. Alkema.
- HR 28 juni 2002, *NJ* 2002, 577 m.nt. T. Koopmans
- HR 15 november 2002, *AB* 2003, 95 m.nt. P.J.J. van Buuren.
- HR 31 januari 2003, *NJ* 2003, 213, m.nt. W.H. Heemskerk.
- HR 31 oktober 2003, *NJ* 2005, 196, m.nt. E.A. Alkema.
- HR 7 mei 2004, *AB* 2005, 127 m.nt. F.J. van Ommeren en *NJ* 2006, 281 m. nt. J. Hijma
- HR 9 juli 2004, *AB* 2005, 23 m.nt. G.A. van der Veen.
- HR 2 november 2004, *NJ* 2005/80, m. nt. E.A. Alkema.
- HR 18 maart 2005, *NJ* 2005, 201, m.nt. E.A. Alkema.
- HR 27 september 2005, *LJN* AS8858, *NJ* 2007, 453.
- HR 13 oktober 2006, *NJ* 2008, 527 en 527 m.nt. C.C. van Dam en *RvdW* 2006, 943.
- HR 13 april 2007, *NJ* 2008, 576 m.nt. J.B.M. Vranken.

HR 6 juni 2008, *AB* 2008/214, m.nt. R.J.G.M. Widdershoven.
HR 8 juli 2008, *LJN* BC7418.
HR 18 december 2009, *VR* 2010, 34.
HR 23 april 2010 *LJN* BL4084, *RvdW* 2010/580.
HR 9 juli 2010, Leges Turkse migranten, *AB* 2011, 11 m.nt. G.A. van der Veen en *JB* 2010/174 m.nt. R.J.B. Schutgens.
HR 17 december 2010, *NJ* 2012, 155 m.nt. T. Hartlief en *JB* 2011, 93 m.nt. R.J.B. Schutgens.
HR 8 juli 2011, *AB* 2011, 298 m.nt. F.J. van Ommeren en G.A. van der Veen, *JB* 2011, 186 en *NJ* 2011, 463.
HR 10 juni 2011, *AB* 2011, 184 m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik.
HR 24 juni 2011, *RvdW* 2011, 802.
HR 23 december 2011, *NJB* 2012/187.

ABRS

ABRS 15 december 1994, *AB* 1996/29 m.nt. van C.h.Backes, *Men R* 1995/5, 57 m.nt. J.H. Jans.

ABRvS

ABRvS 23 januari 1995.
ABRvS 21 april 1995, *AB* 1995, 422, m.nt. H.M.T. Holtmaat en *JB* 1995, 146 m.nt. F.A.M. Stroink.
ABRvS 7 juli 1995, *AB* 1997/117.
ABRvS 30 november 1995, *JB* 1995, 337 en *AB* 1996, 136.
ABRvS 25 juli 1996, *JB* 1996, 189.
ABRvS 6 mei 1997, *AB* 1997, 229 m.nt. P.J.J. van Buuren.
ABRvS 31 maart 2000, *Men R* 2000/10, nr. 105 m.nt. J.H. Jans.
ABRvS 3 november 2000, *JB* 2000, 348 en *AB* 2001, 75.
ABRvS 11 juli 2001 *Men R* 2001/38.
ABRvS 19 december 2001, *JB* 2002, 49 m.nt. H. Peters.
ABRvS 13 november 2002, *AB* 2003, 26 en *AB* 2003, 27 m.nt. M.P. Jongma, *Men R* 2003/4, nr. 39 m.nt. J.H. Jans, en *JB* 2003, 11.
ABRvS 26 februari 2003, *Men R* 2003/9, nr. 92 m.nt. J.H. Jans.
ABRvS 19 november 2003, *AB* 2004, 27 m.nt. A.M.L.J. Jansen.
ABRvS 17 december 2003, *AB* 2004, 262.
ABRvS 14 januari 2004, *AB* 2004, 239 m.nt. TN.
ABRvS 29 september 2004, *GJ* 2004/46 en *JB* 1996, 189.
ABRvS 10 november 2004, *AB* 2005/40.
ABRvS 15 december 2004, *AB* 2005, 54 m.nt. A.A.J. de Gier en *JB* 2005, 58 m.nt. R.J.N. Schlössels.
ABRvS 9 november 2005, *Men R* 2006/1, nr. 9 m.nt. J.H. Jans.
ABRvS 7 december 2005, *Men R* 2006/2, nr. 19 m.nt. J.H. Jans, *AB* 2006, 67 m.nt. R.J.G.M. Widdershoven, *JM* 2006/7 m.nt. Van der Meijden en *Gst.* 2006, 91 m.nt. J. Meulman.
ABRvS 11 januari 2006, *AB* 2006, 208 m.nt. W. den Ouden en *Gst.* 2006, 98, p. 372 m.nt. R.J.M. van den Tweel.
ABRvS 1 februari 2006, *LJN* AV0959.
ABRvS 8 maart 2006, *Gst.* 2006, 119 m.nt. J.W.M. Engels.
ABRvS 3 mei 2006, *LJN* AW7309 (hoger beroep).
ABRvS 2 augustus 2006, zaaknummers 200502380/1, 200502391/1, 200502437/1, 200502699/1, 200502784/1, 200502825/1, 200502846/1, 200502865/1, 200502880/1, 200502893/1, 200502969/1, 200502975/1, 200503091/1, 200503130/1, 200504902/1, 200504903/1, 200504904/1 en 200504905/1.
ABRvS 30 augustus 2006, zaaknummers 200502898/1, 200502851/1 en 200505580/1.
ABRvS 11 oktober 2006, *LJN* AY9918.
ABRvS 18 april 2007, zaaknummers 200605049/1 en 200607070/1.
ABRvS 13 juni 2007, *AB* 2007, 261 m.nt. A.M.L. Jansen.
ABRvS 1 augustus 2007, zaaknummer 200608503/1.
ABRvS 4 juni 2008, *AB* 2008, 229 m.nt. R.J.G.M. Widdershoven, *JB* 2008, 146, m.nt. A.M.L. Jansen en *USZ* 2008, 211, m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik.

ABRvS 3 december 2008, *AB* 2009, 70 m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik, *NJB* 2009, 13.
ABRvS 3 december 2008, *AB* 2009, 65 m.nt. T. Barkhuysen & L. di Bella.
ABRvS 24 december 2008, *AB* 2009, 96 m.nt. W. den Ouden, *JB* 2009, 42 m.nt. C.L.G.F.H. Albers
en *USZ* 2009, 75 m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik.
ABRvS 4 maart 2009, *LJN* BH4667.
ABRvS 22 april 2009, *LJN* BI1842, *JG* 2009, m.nt. T. Barkhuysen & C. de Kruif, *JB* 2009, 144 m.nt.
J.L.W. Broeksteeg en *NJB* 2009, 890.
ABRvS 12 mei 2010, *JB* 2010, 213 en *JV* 2010, 301.
ABRvS 12 mei 2010, *LJN* BM4167.
ABRvS 12 mei 2010, *AB* 2010, 185 en *NJB* 2010, 1118.
ABRvS 28 juli 2010, *AB* 2011, 240 m.nt. B.P.M. van Ravels.
ABRvS 22 december 2010, *AB* 2011, 169 m.nt. J. Uzman & A.E.M. Leijten.
ABRvS 2 maart 2011, *LJN* BP 6311.
ABRvS 4 mei 2011, *AB* 2011/318, m.nt. R.J.G.M. Widdershoven

CRvB

CRvB 30 maart 1995, *AB* 1995, 334, m.nt. R.M. van Male en *JB* 1995, 99 m.nt. F.A.M. Stroink
CRvB 3 november 1998, *RSV* 1999, 20.
CRvB 28 juni 2002, *AB* 2003, 9 en *JB* 2002, 232.
CRvB 4 juli 2003, *RSV* 2003, 211, *USZ* 2003, 267, *AB* 2003, 450 m.nt. H.E. Bröring.
CRvB 21 oktober 2004, *LJN* AR4862.
CRvB 8 december 2004, *AB* 2005, 73 m.nt. H.E. Bröring.
CRvB 31 juli 2007, *LJN* BB3560.
CRvB 3 januari 2008, *LJN* BC1705, *AB* 2008, 211 m.nt. A.M.L. Jansen.
CRvB 11 juli 2008, *AB* 2008, 241 m.nt. R.J.G.M. Widdershoven, *JB* 2008, 172 m.nt. A.M.L. Jansen,
USZ 2008, 238 m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik.
CRvB 26 januari 2009, *JB* 2009, 66 m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik.
CRvB 8 oktober 2009, *JB* 2009, 276 m.nt. R.J.N. Schlössels.
CRvB 21 april 2010, *JB* 2010, 164.
CRvB 28 april 2010, *JB* 2010, 168.
CRvB 15 december 2010, *JB* 2011, 70.

CBb

CBb 13 augustus 1993, Van der Laan, *UCB* 1993, 59.
CBb 5 januari 1995, *AB* 1995, 537 m.nt. J.H. van der Veen.
CBb 17 mei 2006, *AB* 2006/313 m.nt. A.P.W. Duijkersloot.
CBb 14 december 2006, *AB* 2007, 136 m.nt. P.C. Adriaanse & W. den Ouden.
CBb 10 juli 2007, *AB* 2008, 68 m.nt. P.C. Adriaanse & W. den Ouden.
CBb 3 maart 2009, *LJN* BH6281.
CBb 29 mei 2009, *LJN* BI5903, *AB* 2009, 282 m.nt. A.P.W. Duijkersloot.
Vz. CBb 22 jnni 2010, *LJN* BN0348.

CBS

CBS 7 november 1994, Van Ingen Scholten *SEW* 1995, p. 92, m.nt. R.H. van Ooink.
CBS 15 februari 2000, Meeusen, *AB* 2000/182, m.nt. SEW.

Gerechtshof

Hof Amsterdam 30 juni 1961, *NJ* 1962, 468.
Hof te 's-Gravenhage 26 februari 1982, *NJ* 1984, 66.
Hof 's-Gravenhage 8 maart 2001, *Gst.* 7145,4 (Weerselo)
Hof 's-Gravenhage 18 april 2007, *Gst.* 2007, 151 (VNG/Staat).
Hof te Arnhem 18 november 2008, *LJN* BG4586.
Hof te Den Haag, 5 juli 2011, *JA* 2011, 14 en *NJF* 2011, 290.

Rechtbank

- Rb. te Maastricht 27 mei 1971, *NJ* 1971, 497.
Pres. Rb. te Den Haag 8 september 1981, *AB* 1981, 532 m.nt. J.R. Stellinga en *NJ* 1982, 129.
Pres. Rb. 's-Gravenhage 22 april 1983, *NJ* 1984, 67 m.nt. W.H. Heemskerk.
Rb. 's-Hertogenbosch 10 april 1987, *NJ* 1988, 461.
Rb. Utrecht 25 oktober 1995, *JB* 1995, 305.
Rb. Amsterdam 11 september 1996, *Rawb* 1997, nr. 23 m.nt. R. de Lange en *JB* 1996, 237 m.nt. M.L.H.K. Claes *JB* 1996, 226.
Rb. Arnhem 1 april 1999, *NJkort* 1999, 49.
Pres. Rb. Maastricht 30 september 1999, *LJN* AA4892.
Rb. Groningen 22 januari 2003, *NJ* 2003, 169 en *Gst.* 2004, 5.
Rb. 's-Gravenhage 24 december 2003, *JB* 2004, 69 m.nt. C.L.G.F.H. Albers en *NJCM-bulletin* 2004, p. 698-722 m.nt. T. Barkhuysen & M.L. van Emmerik.
Rb. Amsterdam 13 juli 2004, *Absint*, *NJ* 2004, 564.
Vz. Rb. Groningen 3 september 2004, *LJN* AQ8920.
Rb. Arnhem 6 juli 2005, *LJN* AU6309.
Rb. Arnhem 6 juli 2005, *LJN* AU6309 (beroep).
Rb. 's-Gravenhage 9 november 2005, *LJN* AU5877, *NJF* 2006, 47.
Rb. Arnhem, 20 september 2006, *LJN* AZ1195.
Rb. Rotterdam 7 november 2006, *LJN* AZ4892 en *LJN* AZ4904.
Rb. 's-Gravenhage 13 december 2006, *NJ* 2007, 197.
Rb. Utrecht 21 december 2006, *LJN* AZ5018 en *LJN* AZ5013.
Rb. Utrecht, 21 januari 2008, *LJN* BC3127.
Rb. 's-Gravenhage 12 februari 2008, *LJN* BC4913.
Rb. Rotterdam 22 september 2010, *LJN* BO1693, *NJF* 2010/497

